

Digitales Brandenburg

hosted by Universitätsbibliothek Potsdam

Sefer 'En Ya'aqov

agadot Bavli vi-Yerushalmi 'im perushe ve-ha-ḥidushim she-ba'u bo
ke-khol asher nidpesu kamah pa'amim : u-ve-tosefet ma'alot rabim

Ibn-Ḥaviv, Ya'aqov Ben-Shelomoh

המלש ןב בקעי, ביבח-ןבא

[Kaliningrad?], [1860?]

הרז הדובע תכסמ

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-9337

מסכת עבודה זרה

לפני אידיהן

פרק ראשון

א א"ר יהושע בן לוי כל מצות שישראל עושין בעוה"ז
 ב הן באות ומעידו עליהם לעוה"ב שנ' *יתנו
 יסעי' ווג עדיהם ויצדקו יתנו עדיהם ויצדקו אלו ישראל ישמעו
 ויאמרו אמת אלו אוה"ע דרש"ר חנינא [בר פפא]
 ואי חימא ר' שמלאו לעתיד לבא מביא הקב"ה ספר
 תורה ומניחו בחיקו ואמר כל מי שעוסק בתורה יבא
 ויטול שכרו ומתקבצו ובאי' אומי' העולם בערבוביא
 שס שנ' *כל הגוים נקבצו יחדיו וגו' ואמר להם הקב"ה
 אל תכנסו לפני בערבוביא אלא תכנס כל אומה
 שס ע"זאומה *וסופריה שנ' *ויאספו לאומי' ואין לאום
 שס אלא מלכות שנ' *ולאום מלאום יאמץ ומי איכא
 ראשי' כה ערבוביא קמי שמיא אלא כי היכי דלא ליערבבו
 אינהו בהדי הדדי דלישמעו מאי דאמר להו מיד
 בערבוביא כולם מעורבנין ולא כל אומה ואומה בפני עלמה
 וסופריה קמיה : לאום מלכות כשהיא לבדה
 ולאום מלאום מתרגמינן ומלכו ממלכו ועוד יאמץ לא שייך אלא
 במלכות : וספר תורה מסיפי' דקרא כפקא לן לקמן מי (בכס)
 [נהס] יגיד זאת : מי איכא ערבוביא קמיה והלא כלן כסקרי
 כסקירה אחת שני' היולר יקד לבס כדאמרינן בר"ה : ומש
 דלא ליערבבו אינהו לדידיה לא מהכי ערבוביא אכל לדידה

לפני אידיהן פרק ראשון עבודה זרה לד

נכנסת מלכות אדום תחלה מ"ט דהיא חשובה
 [ומנ"ל דחשיבא] דכתי' *ותאכל כל ארעא ותדושינהּ ^{דניאל}
 ותדקינהּ א"ר יוחנן זו רומי שטבעה יוצאת בכל
 העולם כלו ומנ"ל דחשיב עייל ברישא לדינא כדרך
 חסדא דאמר רב חסדא מלך וצבור מלך
 נכנס תחלה לדין שנ' *לעשו' משפט עבדו ומשפט ^{ח"א ח}
 עמו ישראל דבר יום ביומו וטעמא מאי אבע"א
 לאו אורח ארעא למיתב מלכא אבראי ואבע"א
 מקמי דליפוש חרון אף ואומר להם הקב"ה במה
 עסקתם בעוה"ז אומר' לפניו רבש"ע הרבה שווקי'
 תקננו הרבה מרחצאות עשינו הרבה כסף וזהב
 הרבינו וכולן לא עשינו אלא בשביל ישראל כדי
 שיתעסקו בתור' אומר להם הקב"ה שוטי' כל מה
 שעשיתם לצורך עצמכם עשיתם שווקים להושיב
 בהם זונות מרחצאו' לעדן בהם עצמיכם כסף וזהב
 שלי הוא שנ' *לי הכסף ולי הזהב נאם ה' צבאו' ^{מגי כ}
 כלום יש בכם מגיד זאת שנ' *מי (בכם) [בהם] ^{ישעי' חג}

מהכיא דמזלנלי ומסתמי טענתיהו : טבעה שמעה : נכנס
 תחלה לפני הקב"ה לדין : משפט עבדו שלמה המלך : דליפוש
 חרון אף דהקב"ה מפני פשעי הלכזר שמא ק"ו יפרע מן המלך
 כל סורקו מפני חרון : שווקים מרחצאות וכסף וזהב הוא
 עסקן של רומים וגשרים וכרכים ומלמדות הוא עסקן של
 פרסיים : שיתעסקו בחורה שיהא להם פכאי שמולאין להשתכר
 בשוק ומולאין מזכותיהם ולורכיהם בלא טורק ומתעדכין

עוה"ז
 *יתנו
 שמעו
 פפא
 ספר
 ה יבא
 כוביא
 קב"ה
 אומה
 לאום
 איכא
 ערבבו
 הו מיד
 עלמה
 לכה
 י"ד אל
 (בכס)
 כסקרין
 ומש
 לדידה

לפני איריהן פרק ראשון עבודה זרה

דכני' דיגיד זאת ואין זאת אלא תורה שנ' *וזאת התורה
 אשר שם משה מיד יוצאין בפחי נפש יוצאת
 מלכות רומי נכנסת מלכות פרס אחריה מ"ט משום
 דכילא ודחשיבא בתרה מנ"ל דכתיב *וארו חיוה אחרי
 תנינה דמיא לדוב וחני רב יוסף אלו פרסיו שאוכלי'
 כדוב ושותי' כדוב ומסורבלין בשר כדוב ומגדלין
 שער כדוב ואין להם מנוחה כדוב אומר להם
 הקב"ה במה עסקתם אומרי' לפניו רבש"ע הרבה
 גשרים גשרנו ועשינו והרבה כרכים כבשנו והרבה
 מלחמו' עשינו וכוכן לא עשינו אלא בשביל ישראל
 כדי שיתעסקו בתורה אומר להם הקב"ה שוטי'
 כל מה שעשיתם לא עשיתם אלא לצורך עצמכם
 ליטול מכם מהן כרכים לעשות בהם אנגריא
 מלחמות אני עשיתי שנא' *ה' איש מלחמה ה'
 שמו כלום יש בכם מגיד זאת שנא' מי בכם
 יגיד זאת ואין זאת אלא תורה שנ' וזאת התורה
 מיד יוצאין בפחי נפש וכי מאחר דעיילא רומי
 ולא זכה פרס מ"ט עיילא סבור אינהו סחור בית
 המקדש ואנן מיבנא בנינן:

סמות טו

במקללו' : וארו והכה : אחרי אקרת : מסורבלים שמכי' כמו
 קטן המסורבל בנזר ולשון מלנוש הוא כמו כפיתו בסרבליהון :
 דוב אין לו מנוחה אלא הולך ונזא כל שעה : אנגריא עבודת
 המלך המוטלת על יושבי כרכים לעשות מלחמה וללאת בלזא
 וליטול בהמתן לעבודתו : ואנן בנינן בית שני זכה כורש :

לפני אידיהן פרק ראשון עבודה זרה לה

זכן כל אומה ואומה מאי שנא הני תרתי דקא ב
 חשיב ומאי שנא הנך דלא חשיב הנך משכה ^ס
 מלכותיהו עד דאתי משיח וכי מאחר דעיילי תרתי
 ולא אהנו מודי מ"ט עיילי אחריני אמרי אינהו
 אשתעבדו בישראל אנן לא אשתעבדינן בהו אמרי
 לפניו רבש"ע כלו' נתת לנו ולא קבלנוהו ומי מצול למימ'
 הכי ותא כתי' *ה' מסני בא וזרח משעיר למו ^{דכרי' לג}
 וכתיב *אלוה מתימן יבא מאי בעי בשעיר ומאי ^{חכוק נ}
 בעי בפארן אמר רבי יוחנן מלמד שלקח התור'
 והחזירה הקב"ה על כל האומות והלשונות ולא
 קבלוה עד שבא אצל ישראל וקבלוה אלא הכי
 אמרי כלום קבלנוה ולא קיימנוה ועל דא תברתהון
 אמאי לא קבלוהו אלא כך אומרין לפניו כלום
 כפית עלינו את ההר כגיגית [ולא קבלנוה] כדרך
 שכפית על ישראל (ולא קבלנוה) שנ' *ויתיצבו ^{סמו' יב}
 בתחתית ההר וא"ר אבדימי בר חמא דמן חיפה
 מלמד שכפה הקב"ה עליהם את ההר כגיגית ואמ'
 להם אם מקבלי' אתם את התורה מוטב ואם לאו
 אינהו אשתעבדו בישראל פרסיים משתעבדין בישראל בגלות
 נבל וטיטוס הגלס לרומי ועדין כלס משועבדים להם :
 פארן ארץ ישמעאל דכתיב בהגר ותשנ במדבר פארן וגו' : כלום
 קבלנוה ולא קיימנוה כלומר משום דלא קבלנוה לא קיימנוה :
 על דא תברתהון פירכא היא כלו' כולא תשונה זו קטיגור
 להם אמאי לא קבלוה : כגיגית קופ"ה בלע"ז שמטילין בה שבר :

זרה
 התורה
 יוצאת
 משום
 אחרי
 אוכלי'
 מגדלין
 להם
 הרבה
 הרבה
 ישראל
 שומי'
 צמכם
 בגריא
 ה' ה'
 בכס
 תורה
 רומי
 בית
 י' כמו
 ליהוה :
 צבדח
 כלל
 :

לפני אידיהן פרק ראשון עבודה זרה

שם תהא קבורתכם מיד אומ' להם הקב"ה ראשוני
 ונג' וישמיעונו שנאמ' *וראשונות ישמיעונו שבע מצות
 שקבלתם היכן קיימתם ומנ"ל דלא קיימום כדתני רב
 חנניק' ג' יוסף מ"ד *עמד וימודד ארץ ראה ויתר גוים מה ראה
 ראה שבע מצות שקבלו עליהם בני נח ולא קיימוה
 עמד והתירן להם איתגורי אתגור א"כ מצינו חוטא
 ג' נשכר אמ' מר בריה דרבינ' *לומר (שאם מקיימין)
 [שאע"פ שמקיימין] אותם אין מקבלי' עליהם שכר:
 ג' ולא והתניא ר' מאיר היה אומר מנין שאפילו
 נכרי שעוסק בתורה הרי הוא ככהן גדול
 ויקרא יח *אשר יעשה אותם האדם וחי בהם כהני
 ולוים וישראל' לא נאמר אלא האדם מלמד שאפיו
 נכרי ועוסק בתורה הרי הוא ככ"ג אלא לומר לך
 שאין מקבלין עליהם שכר כמצווה ועושה אלא
 כמי שאינו מצווה ועושה דא"ר חנינא גדול המצווה
 ועושה יותר ממי שאינו מצווה ועושה אלא כך
 אומרים האוה"ע לפני הקב"ה רבש"ע ישראל
 שקבלוה היכן קיימוה אמ' להן הקב"ה אני מעיד
 בישראל שקיימו את התורה כולה אומרו' לפניו
 ד' רבש"ע כלום יש אב שמעיד עלבנו דכתי' *בני
 בכורי ישראל אמר להם יבאו שמים וארץ ויעידו
 ראה ויתר גוים ראה בעיניו וישר להתיקן: לומר שאם
 מקיימין אותם והתרה זו [לא] לטובתן היא אלא שאין מלווין
 לקייסו ואם יקיימוה לא יקבלו שכר:

לפני
 בהם
 רבש
 *אם
 לא
 לקיש
 מלמו
 להם
 לאו
 מ"ד
 אם
 יאל
 להן
 כלה
 אם
 ל
 כו
 ולילה
 (ככתב
 והי עמ
 לקבל
 לא יק
 קבלוה
 אביכו
 כח וא
 מקרא

לפני אידיהן פרק ראשון עבודה זרה לו

בהם בישראל שקיימו את התורה כולה אומרי
רבש"ע אף שמים וארץ נוגעין בעדותיהם שנאמר
*אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ ידויה לג
לא שמתי (דאמר רבי) [ואמר רבי] שמעון בן
לקיש *מאי דכתיב ויהי ערב ויהי בקר יום הששי לאשית א
מלמד שהתנה הקב"ה עם מעשה בראשית ואמר
להם אם ישראל מקבלים את התורה מוטב ואם
לאו הריני מחזיר אתכם לתוהו ובוהו ואמר חוקיה
מ"ד *משמים השמעת דין ארץ יראה ושקטה תלים עו
אם יראה למה שקטה ואם שקטה למה יראה
אלא בתחלה יראה ולבסוף שקטה אומר הקב"ה
להן יבאו מכם ויעידו בישראל שקיימו את התורה
כלה יבא נמרוד ויעיד באברהם שלא עבד ע"ז

אם לא בריתי יומם ולילה אם לא בריתי שכתבתי [שתהא]
נוהגת יומם ולילה והיינו תורה דכתיב והגית בו יומם
ולילה וכתיב אלה דברי הנבית : הששי ה"א דהשני יתירה
(ככתבה) [וכתבה] בסוף מעשה בראשית לדרשה זו והכי משמע
והי ערב ויהי בקר יום הששי של ששה בסיון שעתידין ישראל
לקבל התורה : השמעת דין מתן תורה : בתחלה יראה שאל
לא יקבלו ישראל התורה ומחזור הארץ לתוהו ובהו : ולבסוף
קבלו בכעשה וכשמע שקטה : נמרוד השליך [את] אברהם
לבינו באור כשדים על שלא קבל עליו לעבוד ע"ז אכאסרה לנבי
כך ואברהם בן נח היה שלא היה בשעת מתן תורה ועל שם כך
נקרא אמרסל ככילד עענרין שאמר והפיל את אברהם בכנשן

לפני אידיהן פרק ראשון עבודה זרה

יבא לכן ויעיד ביעקב שלא נחשד על הגזל חבא
 אשת פוטיפרע ותעיד ביוסף שלא נחשד על העריו
 יבא נבוכדנאצר ויעיד בחנניה מישאל ועזריה שלא
 השתחוו לצלם יבא דריוש ויעיד בדניאל שלא
 ביטל את התפלה יבא בלרד השוחי וצופר הנעמתי
 ואלופו החימני ויעידו בישראל שקיימו את התורה
 כלה שנאמ' *יתנו עדיהם ויצרקו אומרים לפני
 רבש"ע חנה לנו מראש ונעשנה אומר להם הקב"ה
 שוטים מי שטרח בערב שבת אוכל בשבת ומי
 שלא טרח בערב שבת מהיכן אוכל בשבת אלא
 אע"פ כן מצוה קלה יש לי וסוכה שמה לכו ועשו
 אותה ומי מצו אמרי הכי והא"ר יהושע בן לוי
 מ"ד *אשר אנכי מצוך היום לעשותם היום ליטול
 ולא למחר לעשותם היום לעשותם ולא היום ליטול
 שכרם אלא לפי שאין הקב"ה בא בטרוניא עם
 בריותיו ואמאי קרי לי מצוה קלה לפי שאין בה
 האש : שלא נחשד על הגזל דכתיב מה מלאת מכל כלי ביתי
 אפילו סכין אפילו המכק או מקט ומתן הדך דבית קמיו עשרים
 שנה וכשילא אינו כוטל עמו כלי קטן ובני נח כלטוו על הגזל
 ויעקב קיים : ביוסף שלא נחשד על העבירה ואשת אש
 נאסרה לבני נח דכתיב ודבק באשתו ולא באשת אש
 קיים ואליהו בן נרכאל לא גרסינן דישראל הוה כדמפרש בבבלי
 נהאומפין : בערב שבת בעולם הזה : היום לעשותם בעה"ז
 ולא למחר דאינו יכול לעשותם לעה"ב : בטרוניא בעלילה

ישני' ויג

דנריס

לפני
 חסרו
 גבוה
 תמוז
 שני *
 מקדו
 בטר
 תקופ
 רכר
 בעומ
 ומשו
 יצחק
 איכ
 ומי
 לימו
 ראש
 לשון
 דעירו
 [עד]
 נחלקו
 מדכת
 מוכה
 תשרי

לפני אידיהן פרק ראשון עבודה זרה לו

חסרון כיוס מיד כל אחד ואחד עושה סוכתו בראש
 גבו והקב"ה מקדיר עליה חמה (ככתקופת) [כתקופת]
 תמוז ומיד כל אחד ואחד מבעט בסוכתו ויוצא
 שני* ננתקה את מוסרותימו ונשליכה ממנו עבותימו ^{תליס נ}
 מקדיר והא אמרת אין הקב"ה בא עם בריותיו
 במרוניא משום דישראל נמי זמנין *דמשכה להו ^{סס ע"ג}
 תקופת תמוז עד שיתסר בתשרי ומצטער והאמ'
 (רבה) [רבא] מצטער פטור מן הסוכה נהי דפטור
 בעוטי נמי מי מבעיטו (והקב"ה) [מיד הקב"ה] יושב
 ומשחק עליהם שנא' *יושב בשמי' ישחק א"ר ^{סס}
 יצחק אין שחוק לפני הקב"ה אלא אותו היום בלבד:
איכא דמתני לה להא דר' יצחק אהא דתניא ר' ד
 יוסי אומ' לעתיד לבא באין אות'ע ומתגיירין ^{סס}
 ומי מקבלי מינייהו והא תניא אין מקבלי גרים
 לימות המשיח כיוצא בו לא קבלו גרים בימי דוד
 ראש גגו רוב תשמישן על הגגות שאין גגותיהן משופעי: מקדיר
 לאון נוקב כלומר מנקבת בכך קום גדול כמו מקדירן בהרים
 דעירוזין עכין נקב ומתק: בתקופת תמוז שנוהגת ומושבת (כל)
 [עד] שלשה קדשים עד [יום] תקופת תשרי הויא תקופת תמוז:
 ננתקה אח מוסרותימו על ה' ועל משיקו קאמר לעתיד לבא
 כדכתיב למה רגשו גוים ולאומים יהגו ריק כלומר ככתקה מלות
 סוכה שהטילו עלינו: דמשכה תקופת תמוז ואין תקופת
 תשרי כופלת עד לאתר הקג: יושב בשמים ישחק גבי ככתקה
 את מוסרותימו כתיב:

לפני איריהן סרק ראשון עבודה זרה

ולא בימי שלמה אלא שנעשו גרים גרורי (דתניא ר' יוסי אומר לעתיד לבא באים אוה"ע ומתגיירין) ומניחי תפילין בראשיהם ותפילין בזרועותיהם וציצית בבגדיהן ומוזזה בפתחיהם כיון שרואים מלחמת גוג ומגוג אומר להם על מי באתם אומרי תליס על ה' ועל משיחו שני *למה רגשו גוים ולאומי יהגו ריק יתיצבו מלכו ארץ וגו' מיד כל אחד ואחד מנחק מצותו והולך לו שנא' *ננתקה את מוסרותימו וגו' והקב"ה יושב ומשחק עליהם שני *יושב בשמים ישחק וגו'. וא"ר יצחק אין שחוק לפני הקב"ה אלא אותו היום בלבד איני והאמר רב יהודה אמר רב י"ב שעות הוי היום שלשה שעות ראשוני יושב הקב"ה ועוסק בתורה שניו יושב ודן את כל העולם כלו כיון שרואה העולם כלו מתחייב בדיון עומד מעל כסא הדין ויושב על כסא רחמים שלישיות יושב הקב"ה וזן את כל העולם כלו מקרני ראמי ועד ביצי כנים רביעיות *קד יושב ושחק עם לויתן שני *לויתן זה יצרת לשחק אלא שנעשו גרים גרורים מאליהם מתגיירין ואכן לא מקבלין להו דמשום גדולתן דישראל קא עבדי דכתיב מי גר אתך בעניותך עליך יפול בעשירותך: יושב ודן כר' יוסי דאמר במס' ר"ה אדם כדון בכל יום דכתיב דנר יום ניומו: יושב וזן קולנו להם מהיכן תזדמן להם פרכסתם: קרני ראמי' קיה גדולה: ביצי כנים מיכא הוא דמתקרי ביצי כנים ודקין הם והוא אוכב"א

לפני אידיהן פרק ראשון עבודה זרה לח

בו א"ר נחמן בר יצחק עם בריותיו משחק על
 בריותיו אינו משחק אלא אותו יום בלבד:
 א"ל רב אחא גלילאה לרב נחמן בר יצחק *למ"ד ה
 מכי חרב בית המקדש אין שחוק לפני הקב"ה ^{סס}
 (ברביעיות מאי עביר יושב ולומד תורה לתנוקות
 של בית רבן) ומנא לן דליכא שחוק קמיה אילימא
 מדכתיב *ויקרא ה' אלהים צבאות ביום ההוא ^{ישעי' כב}
 לבכי ולמספר וגו' דלמא אותו היום ותו לא אלא
 דכתיב *אם אשכחך ירושלי' תשכח ימיני תרבק ^{תלמי קלו}
 לשוני לחכי אם לא אזכרכי ודלמא שכחה הוא
 דליכא אבל שמחה מיהא איכא אלא מהכא
 *החשתי מעולם אחריש אתאפק וגו' אלא מאי ^{ישעי' נב}
 עביר בהו ברביעיות יושב ומלמד תורה לתנוקות
 של בית רבן שנא' *את מי יורה דעה ואת מי ^{סס כח}
 יבין שמועה גמולי מחלב עתיקי משדים למי יורה
 דעה ולמי יבין שמועה לגמולי מחלב ולעתיקי
 משדים ומקמי דליחרכ ב"ה דהוה שחוק לפני
 הקב"ה תנוקות מאן הוה מיגמר להו אבע"א מטטרון
 ואבע"א הא והא הקב"ה עביר חנינח ביממא ובליליא
 מאי עביר אבע"א כעין יממא ואבע"א רוכב על
 ברוב קל שלו ושט בי"ח אלפיי עולמו' שנ' *רכב ^{תלמי פח}
 בלשון ארמי ובלע"ז לייכדרי"ש: על בריותיו על קעשה עבירה
 שעושין בריותיו אינו משחק אלא אותו היום בלבד:
 גמולי מחלב שמתו כשהם קטנים: עתיקי (משדים) כמו

ה זרה
 (דתניא
 מגיירין)
 תיהם
 רואים
 אומרי
 ולאומי
 אחד
 ה את
 הם שנ'
 שחוק
 והאמר
 שלשה
 ה שניו
 העולם
 ויושב
 את כל
 ביעיות
 לשחק
 מקבלין
 גר את
 מר במס'
 וזן קולג'
 גדולה:
 אוכב"א

אלהים רבותי אלפי שנאן אל תקרי שנאן אלא שאינן ואבע"א יושב ושומע שירה מפי חיות הקדש ^{תלים וזכ} שני * יומם יצוה ה' חסדו ובלילה שירה עמי אמ' ריש לקיש כל העוסק בתורה בלילה הקב"ה מושך עליו חוט של חסד ביום שני יומם יצוה ה' חסדו וגו' מה טעם יומם יצוה ה' חסדו משום דכלילה שירה עמי איכא דאמרי [אמר ריש לקיש] כל העוסק בתורה בעולם הזה שהוא דומה ללילה הקב"ה מושך עליו חוט של חסד בעוה"ב שהוא דומה ליום שני יומם יצוה ה' חסדו וגו' מה טעם יצוה ה' משום דכלילה שירה עמי. א"ר לוי כל הפוסק מדברי תורה ועוסק בדברי שיחה מאכילין אותו גחלי רחמים שני * הקוטפין מלוח עלי שיח ושורש רחמים לחמם:

ו אמר רב יהודה אמ' שמואל מ"ד * ותעשה אדם כרגי הים גו' למה נמשלו בני אדם לדגי ^{סס חנקוק ט} המעתיק הריס לשון סילוק: אלא שאינן שני אלפיס קסריס מרנתיס: יומם יצוה ה' חסדו דן וזן ומלמד תורה: ובלילה שירה עמי ובלילה כוהג שירו (למעלה) עמי למטה שאף דוד לא היה מתכמס אלא כשיכת הסוס וכל הלילה מתעסק בשירות ובתושבנות ותורה: חוט של חסד כותן קכו בעיני הנריות: הפוסק מדברי תורה מי שעוסק בתורה ופוסק על דברי שיחה בטלה: מלוח דגרי לקלוקית ועיקר. ל"א הככתנת ^{זכ (בי"ש) חנקוק} חנקוק (בי"ש) חנקוק: חנקוק:

לפני אידיהן פרק ראשון עבודה זרה למ

היום לומר לך מה דגים שבים כיון שעולוי ליבשה
מיד מתים אף בני אדם כיון שפורשי מן התורה
ומן המצות מיד מתים ד"א מה דגים שבים כיון
שקדרה עליהם חמה מיד מתים כך בני אדם
כיון שקדררה עליהם חמה מיד מתים אבע"א
בעה"ב ואבע"א בעה"ז אבע"א בעה"ז וכדר' חנינא
דא"ר חנינא הכל בידי שמים חוץ מצנים פחים
שנ' *צנים פחים בדרך עקש שומר נפשו ירחק
מהם ואבע"א לעה"ב כדריש לקיש דאמר ריש
לקיש אין גיהנם לעתיד לבא אלא הקב"ה מוציא
חמה מנרתקה ומקדירה רשעים נידוני' בה וצדיקי'
מתרפאים בה רשעים נדונין *בה דכתיב *כי הנה ד'
היום בא בוער כתנור והיו כל זדים וכל עושי חלאכיג
רשעה קש ולהט אותם היום הבא אמר ה' צבאו'
אשר לא יעזוב להם שורש וענף שורש בעה"ז
ולא ענף לעה"ב וצדיקים מתרפאי' בה שנ' *זורחה סס
לכם יראי שמי שמש צדקה ומרפא בכנפיה ולא
עוד אלא שמתעדנין בה שנא' *ויצאתם ופשתם סס
בעגלי מרבק ד"א מה דגים שבים הגדול מחברו
הכל בידי שמים מיקושות ומכאונות הנאים לאדם כולם ע"י
גזירת שמים : חוץ מצנים לכה : פחים קולי הנא לאדם
ע"י קום כמו עד שיפוק היום : היום הבא השמש הנאה דנכמה
דוכתי' קריקן לשמש יומא : ופשתם סיפיה דחרקה לכס הוא .
ופשתם לשון אומן ורבוני ועובי כגון פוטו וסגו כמו ולא ידע נפש
מאד ע"כ :

משלי כג
ד"ד
סחוכס
מאמר כ

זרה
אלא
הקדש
מי אמר
מושך
חסדו
כלילה
כל
לילדה
שהוא
טעם
לוי כל
אכילין
שיח
אדם
לדג
אלפיס
תורה
ענה שאף
מתעסק
בו נעימי
סק על
בככתנת

בולעו אף בני אדם אלמלא מוראה של מלכות הגדול מחברו בולעו והיינו דתנן רבי חנינא סגן הכהנים אומר הוי מתפלל בשלומי של מלכות שאלמלא מוראה איש את רעהו חיים בלעו:

(רבי חנינא) [רב חנינא] בר פפא רמי כתי' *שדילא

מצאנוהו שגיא כח [וכתי' *גדול אדוננו ורב כח]

וכתי' *וימינך ה' נאדרי בכח לא קשיא כאן בשעת הדין כאן בשעת מלחמה. ר' חמא בר חנינא

רמי כתיב *חמה אין לי וכתיב *נוקם ה' ובעל חמה לא קשיא כאן בישראל כאן באוה"ע נור'

אחא בר חנינא [רב חנינא בר פפא] אמ' חמה אין לי שכבר נשבעתי מי יתנני שלא נשבעתי ואהי' שמיר ושית במלחמה והיינו דא"ר אלכסנדראי

מ"ד *והיה ביום ההוא אבקש להשמיד את כל הגוי' אבקש ממי אמר הקב"ה אבקש בניגני שלהם אם יש להם זכות אפרים ואם לאו אשמידם והיינו

לא מצאנוהו שיהא שגיא כח נעת הדין ואם ישגיא כחו יתקיינו כולם כלייה: ר' אחא בר חנינא אמר תרווייהו בישראל

וה"ק קרא אע"פ שנעל קמה אכי קמה אין לי שכבר נשבעתי מקלוף עליך: מי יתנני סופיה דהאי קרא הוא: שמיר ושית

לשון ארץ גזרה וקורבן ודוגמתו השאת והשזר: והיינו דרבי אלכסנדראי אדלעיל קאי דאין הקב"ה בא בערוכיא עם בריותיו: בניגני שלהן נספר זכרון מעשיה': ואם לאו אשמידם ונדין אסקוד עליהם ולא נקמלה כי אס נדקדוק כדאמרי' לעיל

ד

שס

איוב לו

תלי' קמו

ע' דש"א

שמות טו

ישעיה כו

כחוכ א

זכריה יב

לפני
דאכ
להב
איני
אש
מע
ד"א
מע
מצו
ד"א
דא
דבר
בעו
והיי
יסר
אני
מקד
שה
אש
קבו
שמכ
בוה
שוע
והיי

לפני אידיהן פרק ראשון עבודה זרה מ

דאמ' רבא מ"ד *אך לא בעי ישלח יד אם בפידו לוינל
 להם שוע אמר הקב"ה כשאני דן את ישראל
 איני דן אותם כאה"ע שכתוב בהם *עוה עוה עוה יחזקאל
 אשימנה (אבל ישראל) [אלא] אני פורע מהם כל
 מעט מעט כפיד של תרנגולין שמנקרין באשפה ע' רש"ט
 ד"א אפילו אין ישראל עושין מצוה לפני אלא
 מעט כפיד של תרנגולין שמנקרין באשפה אני
 מצרפו לחשבון גדול שנא' *אם בפידו להם שוע לוינל
 ד"א בשכר שמשועין לפני אני אושיע אותם והיינו
 דאמר (רבא) [ר' אבא] מ"ד *ואנכי אפרס והמה סופע ו
 דברו עלי כזבים אני אמרתי אפרס בממונם
 בעה"ז כדי שיזכו לעה"ב והמה דברו עלי כזבים
 והיינו דאמר רב פפי משמיה דרבא מ"ד *ואני סס
 וסרתי חוקתי ורועותם ואלי יחשבו רע אמ' הקב"ה
 אני אמרתי איסרם ביסורי' בעה"ז כדי שיתחזקו
 ורועותם לעה"ב ואלי יחשבו רע:

מקדיר עליהם כמה מכרתקו אולי יצעטו והיינו כמי דאמר רבא
 שהקב"ה דן את אה"ע (בדין) [בדקדוק]: עוה עוה עוה
 אשימנה עיווי עותה ולעוה אשימנה וכן תרגס יכתן קוביהון
 קבו בקליהון אתפרע מכהון: פיד פיקאדו"רא בלע"ז כיקור
 שמנקרין מעט מעט וכן כפרע מהן מעט מעט בהסתר פכים
 בזהיה לאכול לפדותם מעוכותיהם כדי שיזכו לעה"ב: להם
 שוע אחי כותן להם פדיון כמו ויושע ופריק וכמו ישוע הבן פדיון:
 והיינו דא"ר אבא אפרס לישראל בעמונס והיינו כפיד של
 תרנגוליס [סורעין] מעט מעט וכוגשך בלדקה:

זרה
 מלכות
 א סגן
 לכורה
 לעו:
 די לא
 ב כח
 בשעת
 זנינל
 ובעל
 נור'
 חמה
 ובעתי
 דראי
 הגוי'
 להם
 והיינו
 מתייבו
 ישראל
 שבעתי
 ושית
 דרבי
 א עס
 מידם
 לעיל

לפני אידיהן פרק ראשון עבודה זרה

גס: משתבח להור' אבהו לצדוקי כדרב ספרא דאדם
 גדול הוא שבקו ליה מכסא דתליסר
 ח: ^{ינחום ג} שני יומא חד אשכחוהו אמרו ליה כתיב *רק
 אתכם ידעתי מכל משפחות האדמה על כן אפקוד
 עליכם את כל עונותיכם מאן דאית ליה סיסיא
 ברחמיה מסיק ליה לא הוה בידיה רמו לוי' סודרא
 בצואריה זקא מצערי לוי' אחא ר' אבהו אשכחינהו
 אמר להו אמאי קא מצעדיתו לוי' אמרו לוי' ולא
 אמרת לן דאדם גדול הוא ולא ידע למימר לן
 פירושא דהאי פסוקא אמר להו אימור דאמינא
 לכו בתנאי בקראי מי אמרי לכו אמרו לוי' ומאי
 שנא אתון דידעיתו והוא לא ידע אמר להו אנן
 דשכיחין גבייכו רמינן אנפשיין (וידעינן דמעיינינן
 בקראי) [ומעיינן] אינהו לא מעייני בקראי אמרו
 ליה אימא לן את אמר להו אמשול לכם משל
 למה"ד לאדם שנושה בשני בני אדם אחד אוהבו
 ואחד שונאו אוהבו נפרע ממנו מעט מעט שונאו
 נפרע ממנו בבת אחת:

ידעתי אהבתי כמו ואלדעך גס: מאן דאית ליה סיסיא זעס:
 ברחמיה מסיק ליה מעלהו על אוהבו הכס זועפים
 מתרגמינן והא אינון כסיסין. ל"א סוסיא סוס שעסקו רע את
 אוהבו מעלה עליו כדי שימות: נפרע ממנו מעט מעט כן
 ישראל נפרע מהן הקב"ה את כל עונותם בעולם הזה כדי שיזכו
 ליום הדין ומרשעים אינו נפרע מהם כלל כדי לטרדם מן
 העה"ז ופקיד' קאקע מעט מעט כאלם הפוקד את חבירו לפרקי':

לפני אידיהן פרק ראשון עבודה זרה מא

דרש ר' אבא בר כהנא מ"ד *חלילה לך מעשוי ט
כדבר הזה להמית צדיק עם רשע אמר שס
אברהם לפני הקב"ה רבש"ע חולין הוא לך מעשוי ראשית יח
כדבר הזה להמית צדיק עם רשע ולא והכתיב
*והכרתי ממך צדיק ורשע בצדיק שאינו גמור יחזקאל
אבל בצדיק גמור לא והכתיב *וממקדשי תחלו כח
וחני רב יוסף אל תקרי ממקדשי אלא ממקודשי סס
אלו בני אדם שקיימו את התורה כולה (מראש
ועד סוף) מאל"ף ועד תי"ו התם נמי כיון שהיה
בידם למחות ולא מיחו הוו להו כצדיקים שאינן
גמורים:

רב פפא רמי כתיב *ואל זועם בכל יום וכתיבי
*לפני זעמו מי יעמוד לא קשיא כאן ביחיד שס
כאן בצבור. ת"ר ואל זועם בכל יום וכמה זעמו
תליסו
כחוס א
רנע וכו':

אמר רב יוסף לא ליצרי אינש צלותא דמוספי
בתלח שעי קמייחא דיומא כיומא קמא
דרוש שתא ביחיד (מ"ט זמנין דמפקיד עליה) [דילמי' ע"ש כל
כיון דמפקיד] דינא דלמא מעייניה בעובדיה ומדחי סחאוד
אי הכי דצבור נמי דצבור נפישו זכותיהו אי הכי יא
וממקדשי תחלו גבי (ה') [שזה] משקיתים שצאו להשקית את
ירושלים כתוב זיקוקאל:

אל זועם בכל יום ואפילו הכי קיימין וכתיב מי יעמוד: ביחיד
מי יעמוד: בצבור אף ע"ג דנכל יום זועם מתקיימין:
בתלח שעי קמייחא שעת קרון:

ה זרה
דאדם
תלומר
ב *רק
אפקוד
סיסוא
סודרא
כחינהו
י ולא
מה לן
אמינא
ומאי
הו אנן
עיינינן
אמרן
משל
אוהבו
שונאו
א זעם:
זועפים
רע את
מעט כן
די שזכו
רדס מן
פרקי:

לפני אידיהן פרק ראשון עבודה זרה

דיחיד דצפרא נמי כיון דאיכא צבור דקא מצלו
לא מרחו והא אמרת שלש ראשונות יושב הקב"ה
ועוסק בתורה איפוך אבע"א לעולם לא תיפוך ותורה
דכתיב בה אמת דכתיב *אמת קנה ואל תמכור
אין הקב"ה עושה לפנים משורת הדין ודין דלא
כתיב ביה אמת עושה הקב"ה לפנים משורת הדין:
אמר ריב"ל מ"ד *אשר אנכי מצוך היום לעשותם
היום לעשותם ולא למחר לעשותם היום
לעשות' ולא היום ליטול שכרן. ואריב"ל כל המצות
שישראל עושים בעוה"ז הן באות ומעידות עליהם
לעוה"ב שני *יתנו עדיהם ויצדקו ישמעו ויאמרו
אמת יתנו עדיהם ויצדקו אלו ישראל ישמעו ויאמרו
אמת אלו אוה"ע. ואריב"ל כל מצות שישראל

ושלי כג
יב
שס
דברים ו
דאין
מלות
לעתיד
ישע"י חג

דצפרא נמי בתפלת יולר: צבורא מצלו שקרית בכל המקומות
ותפלת מוסף הואיל ומנה כל היום והיא שקרית ולהריס
יש מתפללין אותה (ביקיד) [בנוקר ויש מאקרין]: והאמרת
ראשונות יושב ועוסק בתורה שניות דן והכא אמרת בקמייתא
דן: אמת קנה הולא הולאות על ת"ת: ואל תמכור צנכס
למוד שקרים: דין לא כתיב ביה אמת והאי דכתיב משפטי ה'
אמת במשפטי הכתובים בתורה וליוס לישראל קא משתעי דלעיל
מיכיה כתיב פקודי ה' ישרים. מוספי כל השנה הן שצק וספור
מעשה אבל מוסף ראש השנה מתוך שהוא מתפלל מלכיות זכרונו'
ושפרות מפקיד דיכא טפי ואל יפרוש אדם עלמו מן הלצור:
[ולא למחר לעשותם דאין מלות לעתיד]:

לפ
עיש
לעו
ובינ
אלא
וא
מי*
היכ
דוד
מע
*ול
דכ
כל
יהי
אף
לא
ילכה
אשו
וכת
צס
מע
צק

לפני אידיהן פרק ראשון עבודה זרה מב

עושיין בעוה"ז באות וטורפות על פניהם של אוה"ע
לעוה"ב שנ' *ושמרתם ועשיתם כי היא חכמתכם ^{דברים ד}
ובינתכם לעיני העמים וגו' נגד העמים לא נאמר
אלא לעיני העמים מלמד שהן באות וטורפו' על
פניהם לעוה"ב:

ואמר ריב"ל לא עשו ישראל את העגל אלא יג
כדי ליתן פתחון פה לבעלי תשובה שנ' ^{שם}

*מי יתן והיה לבכם זה להם ליראה אותי כל ^{שם ה}

הימים והיינו דא"ר יוחנן משום רשב"י לא היה

דוד ראוי לאותו מעשה ולא ישראל ראוי לאותו

מעשה לא היה דוד ראוי לאותו מעשה דכתיב

*ולבי חלל בקרבי ולא ישראל ראוי לאותו מעשה ^{תלים קט}

דכתיב מי יתן והיה לבכם זה להם ליראה אותי

כל הימים ולא עשו אלא *לומר לך שאם חטא ה

יחיד אומרים לו כלך אצל יחיד שעשה תשובה

אף אתה עשה תשובה אם חטאו צבור אומרים

לא עשו ישראל את העגל כלו' גבורים ושליטים זיכרם היו ולא

היו ראויין להתגבר זכרם עליה' שא' גזרת המלך היה לשלוט בס

ינה"ר כדי ליתן פתחון פה לבעלי תשובה שאם יאמר הקוטף לא

אזוב שלא יקבלוכי אומר לו לא ולמד ממעשה העגל שכפרו בעיקר

וכתקבלו בתשובה: מי יתן והיה לבכם זה להם כל הימים

בסיני כאשר אלמא גבורים ואמילי לבב זיכרם היו: לאותו

מעשה דנת שבע: לבי חלל ינה"ר חלל בקרבי ואין לו כח לשלוט

בקרבי: לומר לך גזרת המלך היתה ליתן פתחון פה לשנים:

זרה
מצלו
קב"ה
מורה
מכור
דלא
הדין:
שותם
היום
מצות
ליהם
אמרו
אמרו
אל
קומות
להריס
אמרת
חייטא
בכנס
שטי ה'
דלעיל
וספור
כרוכו'
יר:

להו לכו אצל צבור שעשו תשובה אף אתם עשו תשובה וצריכא דאי אשמעינן יחיד משום דלא מפרסם חטאיה אבל צבור דמפרסם חטאיה אימא לא צריכא ואי אשמעינן צבור משום דנפישו ברחמי אבל יחיד [דלא אלימא זכותיה] אימא לא צריכא. והיינו דא"ר שמואל בר נחמני א"ר יונתן מ"ד ש"כ כג *נאם רוד בן ישי ונאם הגבר הוקם על שהקים עולה של תשובה:

יד א"ר שמואל בר נחמני א"ר יונתן כל העושה מצוה אחת בעה"ז מקדמתו והולכת לפניו ^ס ישי' כח לעה"ב שני *והלך לפניך צדקך וכל העובר עביר' אחת בעה"ז מלפפתו (והולכת לפניו) [ומוליכתו] ^{אינו} ליום הדין שנא' *ילפתו ארחות דרכם יעלו בתוהו ויאבדו ר' אלעזר אומר קשורה בו ככלב שנא' ^{ראשי' לט} *ולא שמע אליה לשכב אצלה להיות עמה לשכב אצלה בעה"ז להיות עמה לעוה"ב:

טו אמר ר"ל באו ונחזיק טובה לאבותינו שאלמלא ^ס לא חטאו אנו לא באנו לעול' שנא' *אני תלי' פנ אמרתי אלהים אתם ובני עליון כולכם חבלתם מעשיכם אכן כאדם תמותון למימרא דאם לא ^{ראשי' ט} חטאו לא הוו מולידים והכתי' *ואתם פרו ורבו

דמפרסם חטאיה ואיכא קלול השס אימא לא ליתקנלו: מלפפתו מעטפתו לשון מלבוש כמו מלפפין את התכוך בשנת: לאבותינו שעשו העגל: לא באנו לעולם שהיו כמלאכי השרת

לפני אידיהן פרק ראשון עבודה זרה מג

עד סיני בסני נמי הא כתיב *לך אמור להם דברים ה
 שובו לכם לאהליכם לשמחת עונה והכתיב *למען סס
 יושב להם ולכניהם לעולם לאותם העומדים על
 הר סיני והאר"ל מ"ד *זה ספר תולדו' אדם וכי ספר ראשית ה
 היה לו לאדם הראשון אלא מלמד שהראה הקב"ה
 לאדה"ר דור ודור ודורשיו דור ודור וחכמיו דור
 ודור ופרנסיו כיון שהגיע לדורו של ר' עקיבא
 שמח בתורתו ונתעצב במיתתו אמר *ולי מה יקרו תהלים
 רעך אל מה עצמו ראשיהם וא"ר (אסי) [יוסי] קלט
 אין בן דור בא עד שיכלו כל הנשמורת שבגוף
 שנא' *כי לא לעולם אריב ולא לנצח אקצוף כי ישיגה כו
 רוח מלפני יעטוף ונשמו' אני עשיתי לא תימא
 אנו לא באנו לעולם אלא אימא כמי שלא באנו
 לעולם למימרא דאי לא חטאו לא הוו מויתו והא
 כתיבי פרשת יבמות ופרשת נחלות על תנאי ומי
 כתיב קרא על תנאי אין כדאמר ר"ל מ"ד *ויהי ראשי א

ולא יולידו נכיס: לאותם נכיס שהיו כבר בשעת עמידתן
 נסיכי: לשמחת עונה שעד עתה כאשר להם אל תגשו אל אשה:
 עד שיכלו וכו' אומר יש ושמו גוף ומכרשית כולרו כל הכשמות
 שעתידין לילד וכיתנו לשם. כי לא לעולם אריב לאחר זמן
 הגאולה: ולא לנצח אקצוף מלגאול: כי רוח אשה לפני וכשמות
 שבגוף הוא יעטוף הוא המאקר כמו העטופים ללצן וכשמות אכי
 עשיתי: כמו שלא באנו לעולם לפי שהן היו קיים לעולם וכל
 זמן שהם קיימים אין אנו קשונים כלום:

זרה
 ש עשו
 דלא
 אימא
 רחמי
 יוכא
 מ"ד
 הקים
 עושה
 לפניו
 עביר
 יכחו
 תוחו
 שנא'
 שכב
 מלא
 *אני
 ה
 ל
 ז
 רבו
 ו:
 שנת:
 שרת

לפני אידיהן פרק ראשון עבודה זרה

ערכ ויהי בקר יום הששי מלמד שהתנה הקב"ה עם מעשה בראשית ואמר אם ישראל מקבלין את התורה מוטב ואם לאו הריני מחזיר אתכם לחתוהו ובוהו:

טז מתיבי *מי יתן והיה לבכם זה להם ליראה אותי וגו' לבטל מהם מלאך המות אי אפשר

ס

דברים ה' שכבר נגזרה גזירה (לבטל מהם מיתה אי אפשר שכבר נקנסה) הא לא קבלו ישראל את התורה

אלא כדי שלא תהא אומה ולשון שולטת בהם ש' שנא' *למען ייטב להם ולבניהם לעולם הוא דאמ' כי האי תנא דתניא ר' יוסי אומר לא קבלו ישראל

ס

את התורה אלא כדי שלא יהא מלאך המות (ואומה ולשון) שולטת בהם שנאמ' *אני אמרתי תלים פ"ג אלהים אתם וחבלתם מעשיכם אכן כאדם תמותון

וכאחד השרים תפולו ור' יוסי נמי הא כתיב למען ייטב להם ולבניהם לעולם טובה הוא דהויא לעולם

הא מיתה איכא אמר לך כיון דליכא מיתה אין לך טובה גדולה מזו ות"ק הא כתיב אכן כאדם

תמותון מאי מיתה עניות דאמ' מר ארבעה חשובי' כמת. עני. ומצורע. וסומא. ומי שאין לו בנים.

הא לא קבלו ישראל את התורה הוי שומע מכאן שלא לקבל שכר היום בעוה"ז אלא שלא תהא אומה ולשון שולטת בהן וזו

היא טובה הכתובה כאן למען ייטב להם: הוא דאמר ר"ל: עניות שמקטאו שלטו בהם מלכיות המקלים את מעונם כל

לפני אידיהן פרק ראשון עבודה זרה מד

עני דכתיב *כי מתו כל האנשים המבקשי' ארת שנות ד
נפשך ומאן נינהו דתן ואבירם והא חיו כיון שירדו
מנכסיהן עשאן הכתו' כמתים. מצורע דכתיב *אל כוודנ' ינ
נא תהי כמת. סומא דכתיב *במחשכים הושיבני איכס ג
כמתו עולם. מי שאין לו בנים דכתי' *הבה לו ראשית ל
בנים ואם אין מתה אנכי:

ת"ר *מי יתן והיה לבכם זה להם אמר משה יו
לישראל כפויי טובה בני כפויי טובה בשעה שס
שאמר הקב"ה לישראל מי יתן והיה לבכם זה דנדיס ס
להם היה לכם לומר חן לנו אתה. כפויי טובה
הם דכתיב *ונפשנו קצה *בלחם הקלוקל. בני כוודנ' כל
כפויי טובה דכתי' *האשה אשר נתת עמדי וגו' אף שס ע"ג
משה רבינו לא רמזה להם לישראל אלא לאחר כראשי' ג

היום זוהיה לאכול: דתן ואבירם דאמר מר כל מקום שאמר
כלים כללים אינן אלא דתן ואבירם והכא כוונקשי כסאו [כתיב
כלים] היינו אותם עצרים (כלים) שהלשינו עליו:

כפויי טובה איכס מכירים הטובה להקזיקה לנעליה: בלחם
הקלוקל קל הוא המן ומפני שהיה כנלע בכל אנריהם
ואיכס יולאים לקוץ קראוהו קלוקל ורגכו על כך והיא היתה להם
טובה גדולה שלא היו לריכין לטרוק ול'לך ג' פרסאות להפכות
כדמניא כשהיו כפכין אין כפכין לא ללדיהם ולא לפניהם אלא
לאחריהם ומכנה ישראל שלשה פרסאות היה: אשר נתת עמדי
לשון גכאי שתלה הקלוקל במתתו של מקום והוא עשאה לו לעזר:
לא רמזה למוכקה זו אלא לארבעים שנה במשנה תורה בערבות

זרה
קב"ה
קבלין
אתכם
אותי
פשר
פשר
תורה
בהם
דאמי
טראל
מורת
מרתו
מותון
למען
עולם
אין
אדם
טובי'
נים.
לקבל
הן חו
ר"ל:
ס כל

דנדי' כט ארבעים שנה שנ' *ואולך אתכם ארבעים שנה
סס במדבר וגו' [וכתיב] *ולא נתן ה' לכם לב לדעת
אמר (רבא) [רבה] ש"מ לא קאים אינש אדעתיה

דרביה עד ארבעין שנין:

יה ת"ר *אם בחקותי תלכו אין אם אלא לשון בקשה
סס ע"א וכן הוא אומר *לו עמי שומע לי ישראל

בדרכי יהלכו כמעט אויביהם אכניע וגו' ואומר
כז ויקרא בו תליס סא *לו הקשבת למצותי ויהי כנהר שלומך וגו':
ישע' נח

יש א"ר יוחנן משום ר' בנאה מ"ד *אשריכם זורעי
על כל מים משלחי רגל השור והחמור
סס ע"ב

אשריהם ישראל שבזמן שהם עוסקים בתורה
ישע' לב ובגמילות חסדים יצרן מסור בידם ולא הם מסורי
ביד יצרם שנ' אשריכם זורעי על כל מים ואין

הושע י זריעה אלא צדקה שנא' *זרעו לכם לצדקה ואין
ישע' כה מים אלא תורה שנ' *הוי כל צמא לכו למים

חוצב אמר להם ולא נתן לכם לב לדעת שיהיו יודעים לשאול
למה היה הקב"ה מבקש מכם אלמלא אף משה רבינו לא הבין לתת
על לבו דבר זה עד ארבעים שנה: ש"מ לא קאי אינש
אדעתיה דרביה לדעת סוף תנוכתו עד מ' שנה שהרי משה לא
חזרה לישראל עד ארבעים שנה:

וכן הוא אומר שהקב"ה מתקן לפניהם שימרו את התורה:
לו עמי היינו תקנה כמו לו יהי כדכתיב:

משלחי רגל משלמים ומשליכים רגלי יזה"ר הבא על האדם
מעליהם. וזה"ר קרוי ארץ שכ' ויבא הלך לאיש העשיר:

לפני אידיהן פרק ראשון עבודה זרה מה

משלחי רגל השור והחמור. תנא דבי אליהו לעולם ישים אדם עצמו על ד"ת כשור לעול וכחמור למשאוי:

ת"ר הנשאל לחכם ושימא לא ישאל לחכם ויטהר לחכם ואסר לא ישאל לחכם ויחיר היו שנים אחד מטמא וא' מטהר אחד אוסר ואחד מתיר אם היה אחד מהם גדול מחברו בחכמה ובמנין הלך אחריו ואם לאו הלך אחר המחמיר ר' יהושע בן קרחה אומר בשל תורה הלך אחר המחמיר בשל סופרים הלך אחר המיקל:

ת"ר וכולן שחזרו בהן אין מקבלין אותן עולמית דברי ר' ר"מ ר' יהודה אומר חזרו בהן במטמוניות אין מקבלין אותן בפרהסיא מקבלין אותן א"ר עשו דבריהם במטמוניות מקבלין אותן בפרהסיא * אין א"ר ע"ב מקבלין אותן ר' שור' יהושע בן קרחה אומר' בין כדובין כך מקבלין שנא' * שובו בנים שובבים א"ר יצחק י"ויהג איש כפר עכו א"ר יוחנן הלכתא כאותו הזוג:

תניא ר' אליעזר אומר שואל אדם צרכיו ואח"כ יתפלל שנא' * תפלה לעני כי יעטוף ולפני תלי' קב

וכולן שחזרו אגלכין ועמי הארץ קאי: אין מקבלין אותן להקדיקו (בדברי) [בתורת] קצרות לסמוך עליהם: עשו דבריהם נסתר עברו' שזידן שעברו עד הנה: בפרהסיא הואיל ופקרו כ"כ טוב אין כותבין לבן לשון בתשוב' שלימ': שובבי' משמע מזידי' ופרהסיא לשון מרד וגאווה כמו וילך טובב בדרך לבו: [ואח"כ יתפלל י"ק]: כי יעטוף עטיפת כסאו ודאגת לבו יתפלל

זרה
שנה
לדעת
עתידי
קשה
אל
אומר
:
זרעי
חמור
דה
סורי
ואין
ואין
מים
לשאל
למת
יניש
ה לא
זרה:
אלהם
שיר:

לפני איריהן סרק ראשון עבודה זרה

ה' ישפך שיחו וגו' אין שיחה אלא תפלה שנא'
 ראשי' כד* יוצא יצחק לשוח בשדה. ר' יהושע אומר יתפלל
 תלי' קמחואח"כ ישאל צרכיו שנאמ' *אשפוך לפניו שיחי
 צרתי לפניו אגיד ור' אליעזר נמי הכתיב אשפוך
 לפניו שיחי ה"ק אשפוך לפניו שיחי בזמן שצרתי
 לפניו אגיד ור' יהושע נמי הכתיב תפלה לעני כי
 יעטוף ה"ק אימתי תפלה לעני בזמן שלפני ה'
 ישפוך שיחו מכרי קראי לא כמר דייקי ולא כמר
 דייקי במאי קמיפלגי כדררש רבי שמלאי דדרש
 רבי שמלאי לעולם יסדר אדם שבחו של מקום
 דנריס ג ואח"כ יתפלל מנ"ל ממשנה רבינו דכתי' *ה' אלהים
 אתה החלות וגו' וכתי' בתרו' אעברה נא וגו' [ר'
 יהושע סבר ילפי' ממשנה ור' אליעזר סבר לא
 ילפינן ממשנה שאני משה דרב גובריה]:

תקלה והדר לפני ה' ישפוך שיחו שמוכה עשרה. [עטיספ
 לשון כאב ופריקת לב מתוך לרה כמו נהתעטפס כקלל: לשוח
 בשדה תפלת המכסה תיקון נפ' תפלת השקר]: בזמן שצרתי
 לפניו אגיד כנר קודם לכן: לא כמר דייק וכו' דהא איכא
 לשנויי הכי והכי: יסדר אדם שבחו של הקב"ה שלשה ברכות
 ראשונות אבות גבורו' קדושת ה' שאין בהן תפלה אא שצק ואח"כ
 בשאר ברכות יש דברי תמנה ותפלה: [ר' יהושע סבר ילפינן
 ממשנה להסדיר שצק תקלה הלכך יתפלל י"ק תקלה דאיכא שצק
 בתקילתן: דרב גובריה גדולת מעשיו וקממתו רבה ונאה לו
 לשצק ולהעדיף בשצקו של מלך מלכי המלכים אבל איכא בעלמא
 קיקזי כיוהרא]:

ת"ר כיון שראה אדם הראשון היום שמתמעט כ
 והולך אמר אוי לי שמא בשביל שסרחתי ח
 (העולם מתמעט) [עולם חשך בעדי] וחוזר לתוהו
 ובוהו וזו היא מיתה שנקנסה עלי [מן השמים]
 ישב ח' ימים בתענית ובתפלה כיון שנפלה תקופת
 טבת וראה יום שמאריך והולך אמר מנהגו של
 עולם הוא עמד ועשה שמנה י"ט לשנה אחרת
 עשאן אלו ואלו י"ט הוא קבען לשמים והם קבעון
 לע"ז בשלמא למ"ד בתשרי נברא העולם יומי
 וזמי חזא ליה יומי אריכי אכתי לא חזא אלא
 למ"ד בניסן נברא העולם הא חזא ליה יומי וזמי
 ויומי אריכי. דהו זוטרי כולי האי לא חזא. ת"ר
 יום שנברא בו אדם הראשון כיון ששקעה עליו
 חמה אמר אוי לי שמא בשביל שסרחתי עולם
 חשך בעדי וחוזר לתוהו ובוהו וזו היא מיתה
 שנקנסה עלי [מן השמים] היה יושב בתענית
 [ובוכה] כל הליל וחזה בוכה כנגדו וכיון שעלה
 עמוד השחר אמר מנהגו של עולם הוא עמד
 והקריב שור שקרניו קודמות לפרסותיו שנאמר
 יום שמתמעט והולך מתשרי ועד טבת: הא חזי ליה יומי
 אריכי ניוס תקופת תמוז (לפניו ולאקריו ויומי זוטרי בתקל' אינו
 תקופת ניסן וסוף תקופת תמוז) והיה לו לידע שמנהגו של עולם
 הוא: שקרנותיו קודמו לפרסותיו דאמ' ער כל מעשה בראשית
 בקומתן נבראו שור עם קרנותיו מגודלי' וכיון שילא ראשו תקלה

זרה
 שנא'
 תפלל
 שיחי
 שפוך
 צרתי
 נני כי
 י ה'
 כמר
 דרש
 מקום
 הים
 'ר'
 ל'
 :
 טיפס
 לשוח
 צרתי
 חכא
 דכות
 חכ"כ
 פינן
 שנק
 ה לו
 גלמא

לפני אידיהן פרק ראשון עבודה זרה

תלי' סע *ותיטב לה' משור פר מקרין מפרים כרישא מקרין
 חולין ס"ג והדר מפרים אמר רב יהוד' אמר רב [שמואל] שור
 ויב"ט שהקריב אדם הראשון קרן אחת היתה לו כמצחו
 רש"ט שנ' מקרין מפרים מקרין תרתי משמע אמר רב
 נחמן בר יצחק מקרין כתיב:

כא תניא ר' ישמעאל אומר ישראל שכחוצה לארץ
 עובדי ע"ז בטהרה הם כיצד נכרי שעשה
 משתדל לבנו וזמן כל היהודים שכעירו אע"פ
 שאוכלין משלהם ושוחטין משלהם ושמש שלהם
 עומד לפניהם מעלה עליהם הכתוב כאלו אכלו
 מזבחי מתים שנאמ' *וקרא לך ואכלת מזבחו
 ואימא עד דאכיל אמר רבא אם כן נימא קרא
 ואכלת מאי וקרא לך משעת קריאה:

כב כי אתא רב דימי אמר תלתין ותריין קרבי עבדי
 סס ע"ג רומאי בהדי יונאי ולא יכולו להו רומאי
 עד דשתפינהו לישראל בהדייהו והכי אתנו בהדייהו
 אי מינן מלכי מנייכו אפרכי אי מנייכו מלכי מינן
 כמלאו קרכותיו קודמות לפרסותיו: ותיטב לה' משור פר כך
 אמר דוד ותיטב לה' תפלתי משור שניס שהיה שור דהיינו אותו
 יוס שכולד כדכתיב שור או כש וגו' היה עשוי וכגמר כפר שהוא
 בן שלש שאפי' מקרכיו לא חסר (כדמפר' מקרין והדר מפרים):
 בטהרה כלומר בלא כוונה דאין שמים על לב: וקרא לך משעה
 שאתה קרוי לו מעלה אני על אכילתך כלו הוא מזבחו:
 עד דשתפינהו רומאי לישראל בהדייהו: והכי אתנו רומאי

לפני אידיהן פרק ראשון עבודה זרה מז

אפרכי שלחו להו רומאי ליונאי עד האידנא עבדינן
בקרבא השתא נעבדו בדינא מרגלית ואבן טובה
אי זה מהן יעשה בסיס לחברו שלחו להם מרגלית
לאבן טובה אבן טובה ואינד איזה מהן יעשה
בסיס לחברו אבן טובה לאינד. אינד וספר תורה
אי זה מהן יעשה בסיס לחברו אינד לספר תורה
שלחו להו אם כן אנן ישראל בהרן וס"ת גבן
כפו להו עשרין ושית שנין קמו בהימנותיהו בהדי
וישראל (ולא אשתעבדו בהו) מכאן ואילך אשתעבדו
בהו. מעיקרא מאי דרוש ולבסוף מאי דרוש מעיקר'
דרוש *ויאמר נסעה ונלכה ואלכרה לנגדך וגומ' ראשי' לג
ולבסוף דרוש יעבר נא אדני לפני עבדו:

תני ר' יוסי ברבי *מלכות פרס בפני הבית ל"ד שס
שנה מלכות יון בפני הבית ק"פ שנה מלכו' ט

לישראל אי מינן מלכי וכו': מרגלית אינה קטנה כאבן
טובה: בסיס כן למושז קצרתה להשיבה עלי' תרגו' כו
בסיס': אינד הוא נוסף: כפו להו רומאי ליונאי: עשרין ושית
שנין קמו רומאי בהימנותיהו דישראל: מעיקרא כי קמו רומאי
בהימנותיהו: מאי דרוש רומאי: אלכה לנגדך יעקב ועשו שוין
גדולה: לפני עבדו דרך השר לילך לפניס:

מלכות פרס בפני הבית בזמן הנז' בעודו זכו לאקר שזכאו
כורש (ומשכה) [כמשכה] מלכותו ל"ד שנה וזטלה ותפסזה
זכי יון ומלכו ק"פ שנה הרי רי"ד זכי קשמוכאי כטלו מלכות
מיוניס ומלכו ק"ג והורדוס אקררה' ק"ג הרי ת"כ שהיה בית שכי

זרה
מקרין
[שור
במצחו
רב
לארץ
ועשה
אע"פ
שלהם
אכלו
מזבח
קרא

עבדי
רומאי
דייהו
י מינן
פר כד
ו אומ
ד שהו
ריס)
משעה
מזכרו
רומאי

חשמונאי בפני הכית ק"ג שנה מלכו בית הורדוס
ק"ג מכאן ואילך צא וחשוב כמה שנים אחר
החורבן* ^{וב' כגו'}

כג הנא דכי אליהו ששת אלפים שנה הוי העולם
שני אלפים תוהו. ושני אלפים תורה. ושני
אלפים ימות המשיח. ובעונותינו שרבו יצאו מהם
מה שיצאו. ב' אלפים תורה מאימת אילימא ממתן
תורה עד הכא ליכא כולי האי (ועוד) דכי מעיינת
בהו שפיר (בשני דתוהו) תרתי אלפא ופרטא
ביטונו: מכאן ואילך ממלכות הורדוס ואילך קרב הנית ובטלה
מלכותן:

ששת אלפים שנים כגזר על העולם להתקיי' כמכין ימי השבוע
וביום השביעי שבת ובסוף השביעי כוח לעולם: שני אלפי'
ראשונים כגזר עליהם להיות תוהו בלא תורה: ושני אלפים
תורה בלא ימות המשיח: ושני אלפי' ימות המשיח ובעונותינו
שרבו יצאו משני אלפים האחרוני' מה שילאו ומשיח לא בא:
אי נימא ממתן תורה ועד עכשיו עד גמר ד' אלפים לבריאת
עולם כדאמרת ליכא שני אלפי': דכי מעיינת בשני קמאי דתוהו
דקודם מתן תורה תרי אלפא ופרטא מאלף השלישי תמ"ק שנים
משכחת בהו: ה"ג דכי מעיינת בהו וכו' ולא גרסינן ועוד ופירוט
כדפרי' לא וקשוב שנות כל דור ודור שקיו כל אקד ואקד קודם
שכולד בנו דשנים של אקרי כן אתה כותן לבן ותמלא מאדס עד
שכולד כק תתרכ"ו שנים וכך סי תק"ב שנים קודם שכולד שס
דכתיב ויהי כק בן קמא מאות וגו' כשכולד בנו הראשון היה בן

לפני אידיהן פרק ראשון עבודה זרה מח

דהאי אלפא הוא דהוי. אלא * מואת הנפש אשר ראשי יב
עשו בחרן וגמירי דאברהם בההיא שעתא בר
חמשין ותרתינן שנין הוה כמה בצירן מרתני תנא
ארבע מאה וארבעים ותמני שנין [הויא]

ת"ק שנים ויפת הוא הגדול מקס שנה וקס גדול מקס שנה הרי
תק"ב שנים לכך כשכולד שס דכתיב שס בן מאת שנה ויולד את
ארפכשד שתי' אחר המבול ואס שס לת"ק שנים דנח אתיליד
כי מטו שנתים אחר המבול הוה ליה בר ק"ב דהא כתי' ונח בן
שס מאות שנה והמבול היה מים וגו' קשוב תק"ב דנח ומאה דשס
עד ארפכשד' הוסיף על כ"ו שנה של פרט הרי תרכ"ק וארפכשד
הוליד את שלח לל"ה הרי תרל"ג ומשלח עד עבר שלשים
הרי תשכ"ג ומעבר עד פלג ל"ד הרי תשכ"ז ומפלג עד
רעו ל' הרי תשפ"ז ומרעו לזרוג ל"ב הרי תתי"ט ומזרוג לכקור
שלשים הרי תתמ"ט ומכקור לתרק כ"ט הרי תתע"ק ומתרק
לאברהם שנעי' הרי תתקמ"ק על אלף השני ומאברהם עד ילקח
מאה הרי אלפי' ומ"ק ומילקח עד מתן תורה ת' שנים כילד
שנים עד שכולד יעקב וברדתו למלרים כתיב שני מגורי מאה
ושלשים שנה הרי ק"ל משכולד ילקח וישראל היו במלרים ר"י
כמנין רד"ו שנה הרי תמ"ק שנים על אלפים לצריאת עולם
כמלא מתן תורה עד ד' אלפי' לצריאתו של עולם אף ותקכ"ב:
אלא מואת הנפש וגו' וכדמתרגמינן דשענידו לאורייתא:
וגמירי דההיא שעתא הוה אברהם בר נ"ב הוסיפס על אלף
ומתקמ"ק שהיו בידך כשכולד אברהם הרי אלפים תהו: כמה
בצירן לך השתא אלפים דתורה דתני תנא: תמ"ח שנה הוי

ה זרה
הורדום
אחר
העולם
ישני
מהם
ממתן
מעיינת
פרטא
ת ובעלה
זי השבוע
ני אלפי'
אלפים
עונותינו
לא בא:
לצריאת
זי דתוהו
"ק שנים
ופירוטם
ד קודם
אדם עד
כולד שס
היה בן

וכי מעיינת מואת הנפש אשר עשו בחרן עד מתן
 תורה ארבע מאה וארבעין ותמני שנין הויין:
 א"ר חנינא אחר ת' לחורבן הבית אם יאמר לך
 אדם קח שדה שוה אלף דינרין בדינר א' אל
 תקח במתנית' תנא אחר ד' אלפי' ורל"א שנה
 לבריאת העול' אם יאמר לך אדם קח שדה שוה
 אלף דינרין בדינר אחד אל תקח. [מאי בינייהו
 איבא בינייהו תלת שנין דמתנית' טפיא תלת שנין]:
 כר תני רב יוסף מ"ד *הנה קטון נתחיד בגוים שאין
 י צליקן לך: וכי מעיינת מואת הנפש אשר עשו עד מתן תורה
 עובדיה א הכי הוו הוסיף אותן על מכין מתן תורה ותמלא אלפים עכוונין
 מואת הכפז עד גמר ד' אלפים לבריאת עולם והוא קע"ב שנים
 לאקר חרבן כיכד הרי מכית עד יליאת מזכרים תמ"ק על [עודף]
 אלפים וכתוב ויהי בשמונים שנה וארבע מאות שנה ללאת בני
 ישראל וגו' ויבן שלמה את הבית לה' הרי תתקכ"ק על אלפים
 כשכבה הבית וימי בית ראשון ת"י שנים הרי שלשת אפים ושל"ק
 שנים וגלות צבל שבעים שנה הרי ת"ק וימי בית שני ת"כ הרי
 תתכ"ק כמלא קע"ב קסרו עד' אלפי' והכי תכיא בסדר עולם:
 אל תקח שהוא קץ הגאולה ותקבץ להר הקדש לכקלת אבותיך
 עי' בגמ' ולמה תפסיד הדינר: [דמתנית' טפיא תלת שנין לקשבון
 הברייתא מוסך הגלות של שנים יותר דאמרינן לעיל אקר קע"ב
 שנים לאקר חירבן כשלמו ארבע אלפים הוסיף עליהם רל"א
 דקתכי בבריית' הרי הקץ לאקר ת"ג לקורבן ור' קנינא ת' קאמ'
 כשא"ר קנינא למילתיה עדיין לא עברו ארבע מאות לקורבן]:

לפני
 מעמיו
 א"ל
 עבדי
 לחבר
 וא"ל
 מירדי
 דאסו
 דחת
 חומא
 פוגלא
 חוד
 ליה
 ליה
 כתב
 קלניא
 סיה א
 חת נכ
 לנרד
 להולי

לפני איריהן פרק ראשון עבודה זרה מט

מעמידין מלך בן מלך * כזו אתה מאד שאין להם עובדים א
לא כתב ולא לשון:

א"ל אנטונינום לרבי בעינא דימלוך אסוירוס בני כה
תחותי ותתעבד טבריא קלניא ואי אמינ' להו חדא אס
עבדי תרתי לא עבדי אייתי גברא ארכביה (אכתפיה
לחבריה) [אחבריה] ויהב ליה יונה לעילאי בידיה
וא"ל לתתאה דיימר ליה לעילאי דניפרת יונה
מיד' אמר ש"מ ה"ק לי את (תכא) [בעי] מינייהו
דאסוירו' בני ימלוך תחותי ואימא ליה לאסוירוס
דתתעביד טבריא קלניא א"ל קא מצערין לי חשבו
רומאי אעייליה לגנתא כל יומא הוה עקר חד
פוגלא [ממישרא] קמיה אמר ש"מ ה"ק לי קטול

חד חד מינייהו ולא תתגרי בהו בכולהו * ונימא אס ע"ב
ליה מימר בהדיא אמר שמעי חשבו דרומי ומצערו
ליה ונימא לי בצנעה משום דכתיב * כי עוף השמים קלמ *

כתב ולשון של רומיים פאומה אקרת זא להם אקריס תקנו
להם כל הספרים שלהם. (לשון הוא גראמאטי"קא היא
הלטיין שמדברים בו הכומרים ועיין בגמרא):

קלניא בת קורין שלא ליתן מס לעולם משום דאית בה רבנן
ואכטוכיכום עלמו היה משמש לפני רבי כדלקמן ומש"ה
כיה אוהב לרבנן : אייתי רבי גברא ארכביה וכו' כל' הרכב
את בנך עליהם ועליך ותהא טבריא מסורה נידו : ואימא ליה
לנרך דלפרקיה ליונה מן ידיה כל' דליעבד טבריא קלניא
להוליאה מתחת עולו : ומצערי ליה לרבי :

לפני אידיהן פרק ראשון עבודה זרה

יוליד את הקול הוא ליה ברתא ושמה גירא וקרא
 עבדה איסור' שדר ליה גרגירא שדר ליה כוסברתא
 שדר ליה כרתי שדר ליה חסא. כל יומא הוד
 משדר ליה מטרתא דדהבא פריכא וחיטי אפומיה
 א"ל אמטי ליה חיטי לרבי א"ל רבי לא צריכנא
 דאית לי טובא א"ל ליהו למאן דבחרך דיתב
 לבחראי דאתי בחרך דאתי מינייהו ליפקי עלייהו
 הוא ליה ההוא נקירת' דהוה אתי מביתו לב
 רבי וכל יומא הוה אתו תרי עבדי בהדיה חד קטיל
 אבבא דבי רבי וחד קטיל אבבא דביתיה ואמרי
 ליה בעידנא דאתינא לא נשכח אונש בהדך
 יומא חד אשכחיה לרבי חנינא בר חמא דהוה
 יתיב אמר ליה לא אמינא לך בעידנא דאתינא
 עבדא איסורא זכתה : שדר ליה אנטוכיכוס לרבי עשב שש
 גרגירא אורג"א בלע"ז והנין רבי מה לי ולעשב הזה ודאי סימנא
 הוא דשלק לי גרגירא כגרי' וכמשך לב גירא עם הכואפי' יודע
 ללמוד אנטוכיכוס : שדר ליה רבי כוסברתא גליאנד"ר בלע"ז
 כלומר שקוט והרוג הבת . כוס בריתא שתי מלות : הדר שדר ליה
 אנטוכיכוס כרתי פורו"ש בלע"ז כלומר אס כן יכרת זרעי : הדר
 שדר ליה חסא ליטוגא בלע"ז וכלומר קוס עליה : מטרתא
 דיסיקיאות של עור כמין שקיס גדולים : וחטי אפומייהו שאס
 יפתחו השקיס רואיס הקטיס ולא ינינו : ודאחו מינייהו נפיק
 עלייהו היולאיס מכניך יוליאו הולאות למלכי רומי העומדים
 אקרי על סמך ממון הלו : נקרתא מערתא לשון כקרת הלור :
 לביתיה דרבי ללמוד תורה :

לא נשכח גברא קמך אמר ליה לית דין בר
איניש א"ל אימא ליה ליזיל וליקרי לההוא עבד
דנאני אבכא [דקאים וליתין] אול ר"ח בר חמא
אשכחיה דקטיל אמר היכי ליעביד איזיל ואימא
ליה דקטיל אין משיבין על הקלקלה אשכקי ואיזיל
השת' מזולגני במלכות בעי רחמי עליה ואחיה
ישדריה אמר ידענא דאפי' זוטרי דאית בכו מחיי
מותי נינהו ומיהו בעידנא דאתינא לא נשכח איניש
בהדך כל יומא הוה משמש ליה לרבי [ומאכיל
לי' ומשקי לי'] וכי הוה בעי רבי למיסק לפורי'
הוה גחין קמיה א"ל סק עילואי לפוריך א"ל לאו
אורח ארעא לזלזלא במלכות כולי האי אמר מי
ישמיני מצע תחתיך לעה"ב א"ל אית לי לעלמא
דאתי א"ל אין א"ל והכתי' *ולא יהיה שריד לבית
עשו בעושה מעשה עשו והכתיב *שמה ארום
מלכיה וכל נשיאיה א"ל מלכיה ולא כל מלכיה
כל נשיאיה ולא כל שריה חנ"ה מלכיה ולא כל
מלכיה כל נשיאיה ולא כל שריה מלכיה ולא
כל מלכיה פרט לאנטונינוס בן אסוירוס כל נשיאיה
ולא כל שריה פרט לקטיעא בר שלום:

בבבדיה א
יחזקאל
לכ

קטיעא בר שלום מאי הוא דההוא קיסר דהוה כו
סני לי' ליהודאי אמ' להו לחשיבי מלכותיה

משמש ליה עמט לפכיו בסעודה: שמה ארום נגיהכס
עשתעי קרא :

לפני איריהן פרק ראשון עבודה זרה

מי שעלחה לו נימא ברגלו יקטענה ויחוי או יניחנה
 ויצטער אמרו ליה יקטענה ויחיה אמר להו קטיעא
 בר שלום חדא דלא (מכלית) [יכלית] להו דכתיב
 זכרים נ^כ כי כארבע רוחות השמי' פרשתי אתכם מאי קאמי'
 אילימא דבדרתינהו בד' רוחות השמי' לימא בארבע
 אלא כשם שאי אפשר לעולם בלא רוחות כך אי אפשר
 לעולם בלא ישראל ועוד קראו לך מלכות קטיעא
 א"ל מימר שפיר קאמרת מיהו כל דוכי למלכא
 שדו ליה לקמוניא חלולא כד נקטי ליה ואזיל
 אמר' ליה ההיא מטרוניתא וי לה לאילפא דאזכא
 בלא מכסא (שקיל סכינא קטעא לערלחה גחין)
 נפל על רישא דערלחה וקטערה (בשיניה) אמר
 יחבית מכסאי חלפית ועברית כי קא שדו ליה
 אמר כל נכסאי לר' עקיב' וחבריו נפק ר"ע ודרש
 ויקרא כד^כ והייתה לאהרן ולבניו מחצה לאהרן ומחצה לבניו
 יצאת בת קול ואמרה קטיעא בר שלום מזומן לחוי
 העולם הבא בכה רבי ואמר יש קונה עולמו בשעה
 מי שיש לו נימא ברגלו נצר מת המלצר : ויחיה ויזריא : כל
 דוכי למלכא נוצק את המלך דזכרים נושה הוא למלך
 ומשפט האיש להשליכו : לקמוניא חלולא בית מלא עפר :
 מטרוניתא רומית : אילפא ספיכה : בלא מכסא כלומר חוי
 לך הואיל ועליהם אתה כהרג שלא מלחה את עלמך ותטול קלק
 עמהם : והיחה לאהרן ולבניו בלקס הפנים כתיב וכהן גדול
 נוטל מקלה כדאמרינן בסדר יומא ונוטל קלה משתי קלות של
 עלרת וארבע או קמעה קמעה לקס הפנים והתם מפרש ליה

לפני
 אחת
 שמש
 אנמונ
 אונק
 ואיני
 להו
 אמ' ל
 קמי
 להגמו
 איניש
 נורא
 וגו' א
 אמר
 ואזלי
 אחיד
 מנהג
 אותו
 דפלגא
 אדרב
 גונרא
 מזה :

לפני אידיהן סרק ראשון עבודה זרה נא

אחת ויש קונה עולמו בכמה שנים. אנטונינוס
שמשיה לרבי אדרכן שמשיה לרב כי שכיב
אנטונינוס אמ' רבי נתפרדה חבילה כי שכיב אדרכן
אמר רב *נתפרדה חבילה:

יא

אונקלוס בר קלוניקוס איגייר שדר קיסר גונדא כז
דרומאי אבתריה משכינהו בקראי ס

ואיגיירו הדר שדר גונדא אחרינא אבתריה אמר
להו לא תימרו ליה מירי כד נקטיה ליה ואזיל
אמ' להו אימא לכו מלתא בעלמ' ניפורא נקיט נורא
קמי פיפורה פיפורה נקיט נורא לדוכסא דוכסא
להגמונא הגמונא לקומא קומא מי נקיט נורא קמיה
איניש אמרו ליה לא אמר להו הקב"ה נקט

סנות י

נורא קמיה ישראל כתיב *וה' הולך לפניהם יומם
וגו' איגייר כולהו הדר שדר גונדא אחרינא בתריה
אמר להו לא תשתעו כלל בהדיה כי נקטין ליה
ואזלי חוי מווחתא דמנח' אפתחא אותיב ידיה עלה
אחיק אמרו ליה אמאי קא מחייכרת אמר להו

הקוון
דכה וע"ס
רס"א

מנהגו של עולם מלך יושב מבפנים ועבדיו משמרין
אותו מבחוץ אבל הקב"ה עבדיו מלפנים והוא

דפלגא הוא והכל כמי השוה אותי כנגד כלן שהזכיר שמי לבדי:
אדרכן שר שזאומות היה: נתפרדה חבילה אהבתינו שנתקשר'
כפס כפס:

גונדא גדוד: ניפורא נקיט נורא לאפיפורה כוטל ומולך
האנוקה לפני האפיפור כלן מיכי שררה זה למעלה
מזה: קומא מלך:

לפני אידיהן פרק ראשון עבודה זרה נב

ומחפין את השוקים באינך ומכריון וקורין לפניו
סך קירי פלסתר אחוהי דמרנא זייפנא דחמא
חמא ודלא חמא לא חמא מאי אהני לי לרמא
ברמאותי ולזייפנא בוויפנותיה ומסיימי בה הכי
וי לדין כד יקום דין: [א"ר אשי הכשילן פיהם
אי אמרו זייפנא אחוה דמרנא כדקאמרי השתא
דאמרי דמרנא זייפנא מרנא גופי זייפנא:]

ת"ר כשנתפסר אליעזר למינו העלוהו לגרדום לידון כש
א"ל אותו הגמון זקן שכמותך יתעסק בדברים שז
בטלים הללו א"ל נאמן עלי הדיין כסבור אותו ע"ז
ההגמון עליו הוא אומר והוא לא אמר אלא כנגד
אביו שבשמים א"ל האמנתני דימוס פטור אתה
סו והיא אכן יקרה עד מאד ואיכה מלויה בעולם: סך קירי
פלסתר קשנון הקלין כוז הוא כנזאת יעקב שקרא לכניו לאקרית
הימים שסופן ליגאל כוז הוא: סך קשנון: קירי קלין: אחוה
דמרנא זייפנא חקיו של אדוככו עשו זייפן הוא יעקב שרמה לעשו
וקשב להיות גביר [לאקיון]: דחמא חמא הרואה בשמחה זו
עכשיו רואה ומי שאיכו רואה עכשיו לא יראה עוד דעד שנעים
שנה איכה כעשית: מאי אהני לרמאה ברמאותיה ליעקב
שרמה את עשו ולקח ברכתו: ווי לדין עשו: כד יקום דין
כשיקום יעקב:

למינות מינים תפסוהו לכופו לע"ז: עליו הוא אומר כלומר
הדין עמך דדברי' בטילים הם: הוא לא אמר כן אלא
כאמן עלי הדיין האמתי שנאמת דכני ליתן לי לרה זו שפשעתי
לקוני: האמנתני במה שדכתי עליך: דימוס פטור אתה

לפני איריהן פרק ראשון עבודה זרה

וכשבא אל ביתו נכנסו תלמידיו לנחמו ולא קבל
 מהן הנחומין א"ל ר"ע [רבין] הרשני לומר לפניך
 דבר אחד ממה שלמדתי א"ל אמור א"ל רבי
 ין שמא דבר מינות בא לידך * והנאך הדבר ועליו
 נתפשת למינות א"ל עקיבא הזכרתי פעם אחד
 הייתי מהלך בשוק העליון של צפורי ומצאני אחד
 [ויעקב איש כפר סכניא שמו] אמר לי כתוב
 דברי' בנ בתורתכם * לא תביא אתנן זונה ומחיר כלב בית
 ה' אלהיך וגו' מהו לעשות ממנו בית הכסא לכהן
 גדול ולא אמרתי לו כלום אמ' לי [כך לימדני]
 כי מאתנן זונה קבצה עד אתנן זונה ישובו ממקו
 הטנופ' באו למקום הטנופת ישובו והנאני הדבר
 ועי"ז נתפשתי למינות ועברתי על מה שכתוב בתורה
 *הרחק מעליה דרכך ואל תקרב אל פתח ביתה
 הרחק מעליה דרכך זו מינות ואל תקרב אל פתח
 ביתה זו הרשות. א"ד הרחק מעליה דרכך זו
 המינות והרשות ואל תקרב אל פתח ביתה זו
 זונה ועד כמה אמר רב חסדא עד ארבע אמות
 ורבנן האי מאתנן זונה מאי דרשי ביה כדרך חסדא
 דיוסם היתה שם יראתו וכשנע בה: (לנחמו שהיה מתאבל מאד
 על שלא היה יודע מפני מה אירע דבר זה והיה מקפס בטעמיו
 לעשות תשובה): והנאך ישר הדבר בעיניך: לכהן גדול שהיה
 פורש מציתו לפני יה"כ ללשכת פרהדרין ושם היו מתקנין לו
 כל לרכיו: והרשות שולטנו' לפי שמתקנין עיניהם בנעלי עסקן
 להרגם וליטול מעונם: ורבנן דלית להו האי דבר עינות

לפני
 דא"ר
 יובתתך
 ד' פד
 של גל
 בשרו
 מבי ר
 לה אב
 שום ק
 לל
 בניהנמ
 והרשו
 קול גי
 שאומ
 [דיעק
 מאתנ
 ישוב ל
 ידייהו
 מצית ה
 שצועק
 וארכוכ

לפני אידיהן פרק ראשון עבודה זרה נג

דא"ר חסדא כל זונה שנשכרת סופה שוכרה שני
יובתחד אתנן ואתנן לא נתן לך ותהי להפך ופליגא יחוקאל
דר' פדת דא"ר פדת לא אסרה תורה אלא קריבה ^{טו}
של גלוי עריות כלכד שני * איש איש אל כל שאר ויקרא יח
בשרו לא תקרבו לגלות ערו' עולא כי הוה אחא
מבי רב הוה מנשק להו לאחתי' אבי ידייהו ואמרי
לה אבי חדייהו ופליגא דידיה אדידיה דאמ' עולא
שום קריבה בעלמא אסור משום לך לך אמרין
לנוירא סחור סחור לכרמא לא תקרב:

לעלוקה שתי בנות הב הב אמר רב חסדא ל
אמר מר עוקבא קול שתי בנות שצועקו' ^ס
בגיהנם האומר' בעה"ז הב הב ומאן נינהו המינו' ^{והשלי}
זהרשות. א"ד [אמר רב חסדא] אמר מר עוקבא
קול גיהנם שצועקת ואומרת הביאו לי שתי בנות
שאומרות בעה"ז הבא הבא. * כל באיה לא ישובון ^{ס סז}

[דיעקב]: לסוף היא כנזית צעימי כל ואזכרתן והכי משמע
מאתנן זוכה קבלה (ממון) [קיבלה מאתנן] הזוכה ובאתנן זוכה
ישוב ליכתן: ופליגא דר' פדת הכי ד' אמות דרב חסדא: אבי
ידייהו צרועותיהן: אבי חדייהו קזה דרך בני אדם כשיוצאין
מבית הכנסת נושק הוא לאביו ולאמו או לגדול ממנו בארכובתו
או פס ידו מסיס כבוד:

שצועקות בגיהנם על רוב יסורי גיהנם: מינות לועקות הבא
תקרובת אל ע"ז: רשות לועקת הבא ממון ודורון
וארכוכא ומס למלך: לא ישובון כל המומרים אחר שכאבוקו

לפני אידיהן פרק ראשון עבודה זרה

ולא ישיגו אורחות חיים ומאחר שלא שבו היכן
 ישיגו ה"ק ואם ישבו לא ישיגו למימרא דכל
 דפריש ממינות מית והא ההיא אחתא דאתר
 לקמיה דרב חסדא ואמרה ליה קלה שבקלות
 עשחה בנה הקטן מכנה הגדול ואמר להו רב
 חסדא טרחו לה בזוודתא ולא מתה כיון דאמרה
 ליה קלה שבקלות עשיתי מכלל דמינות נמי הויא
 בה האי דלא מתה משום דלא הדרה בה שפיר
 איכא דמתני הכי ממינות אין מעבירה לא והיא
 ההיא אחתא דאתר לקמיה דרב חסדא אמרה
 ליה קלה שבקלות עשחה בנה קטן מכנה גדול
 ואמ' להו רב חסדא זוידו לה זוודת' ומתה מדקאמר'
 לוי קלה שבקלו' עשחה מכלל דמינו' הויא בה:
 ומעבירה לא והתניא אמרו עליו על [ר'] אלעזר

לא
ס

דמינות איכן שנין : ואם שבין ממהרין למות סמוך לרה וכפיית
 ילרס (או) [וזו] גזרת מלך עליהם למות : קלה שבקלות
 עבירה קלה שנידה זו היא שעשתה וילדה בנה קטן מצעילת
 בנה גדול שנא עליה ובאת לקבל דין ולשוב בתשובה : זוודתא
 תכריכין לדה לדרך מתרגמינן זוודין לאורקא ותכריכין הם לדה
 לדרך המתים : ה"ג מדקאמרה קלה שבקלות מכלל דמינות
 נמי הוה בה אתקפתא היא : ואיכא דמתני הכי ממינות אין
 מעבירה לא והא ההיא אחתא דאתאי וכו' ומתה ומשנינן
 מדקאמרה קלה שבקלות [מכלל] דמינות הויא בה ומשום
 הכי מתה :

לפני אידיהן פרק ראשון עבודה זרה נר

בן דרדיא שלא הניח זונה [אחרת בעולם]
שלא בא עליה פעם אחת שמע שיש זונה בכרכי
היום ונוטלת כים דינרין בשכרה נטל כים דינרין
זהלך ועבר עליה שבעה נהרות בשעת הרגל דבר
הפיחה אמרה כשם שהפיחה אינה חוזרת למקומה
כך אלעזר בן דרדיא אין מקבלין אותו בתשובה
הלך וישב בין הרים וגבעות אמר הרים וגבעות
בקשו עלי רחמים אמרו לו עד שאנו מבקשים
עליך רחמים נבקש על עצמינו שנא' *כי החרים
ימושו והגבעות תמוטינה אמר שמים וארץ בקשו
עלי רחמים אמרו לו עד שאנו מבקשים עליך
רחמים נבקש על עצמינו שנא' *כי שמים כעשן
נמלחו והארץ כבגד תבלה אמר חמה ולבנה בקשו
עלי רחמי אמרו לו עד שאנו מבקשים עליך רחמי
נבקש רחמים על עצמינו שנא' *וחפרה הלבנה
ובוש' החמה אמר כוכבים ומזלות בקשו עלי רחמי
אמרו עד שנבקש עליך רחמים נבקש על עצמינו
שנ' *ונמקו כל צבא השמים אמר אין הדבר תלוי
אלא בי הניח ראשו בין ברכיו וגעה בבכיה עד
שיצתה נשמתו יצאתה ב"ק ואמרה רבי אלעזר
בן דרדיא מזומן לחיי העולם הבא והא הכא בעכירה
הוה ומית התם [נמי] כיון דאביק ביה טובא כמינו' הוה
הרגל דבר תשמיש הרגל המקלה כמו מרגילין [את האדם]
לערוה קמשיכין והיינו המקלה; הפיחה רוק;

סכה דרין
ס"ק ויב"ס
רש"ס
ישע"י כד
כד
כד
כד
כד
כד

זרה
היכן
דכל
אחרת
קלות
הו רב
אמרה
הויא
שפיר.
והיא
מרה
גדול
אמרי
בה:
אלעזר
וכפיה
בקלות
בעילת
וודתא
ס לדה
ימינות
ות אין
משכינ
ומשום

לפני אידיהן פרק ראשון עבודה זרה

דמיא בכה הביו ואמר יש קונה עולמו בכמה שנים
ויש קונה בשעה אחת אמר רבי לא דיין לבעלי

תשובה שמקבלים אותם אלא שקורין אותם רבי
רבי חנינא זר' יונתן הו' אולי באורחא (כי) מטו

היינו
סנ"ק
שאו' ר'
אלעזר

להנהו תרי שכיילי חד הוה פצי אפתחא
לדע"ז וחד הוה פצי אפתחא דוונות א"ל חד לחבריה

לב
סס

ניזיל אפתחא דע"ז *דנכיס יצריה א"ל אידך
ניזיל אפתח' דוונ' ונכפייה ליצרון ונקבל אגרא

סס ע"ג

כי מטו להתם חונתו לזונות (דאכנען) [איחכנען]
מקמיהו א"ל מנא לך הא א"ל כתיב *מזמרה

ושלי כ

תשמור עליך תבונה תנצרכה. אמרו ליה רבנן
לרבא מאי מזמרה אי לימא תורה דבתי' בה זמה

ישעי' כח

ומתרגמינן עצת חטאין וכתיב *הפליא עצה הגדיל
תושיה אי הכי מזמרה זמה מבעי ליה אלא מאי

מזמרה מדברו זמה תשמור עליך תורה [תנצרכה]:
פצי אפתחא דע"ז פתוק לפתק ע"ז כמו פלו עליכו פיהס:

דנכיס יצריה נשקט וכעקר ילרא אכסי כנסת הגדול'
נקשו רקעים וכמסר בידם והרגוהו כדאמרינן גד' מיתות כלוק'

כיזיל בההוא שנילא ולא ביזיל אסתקא דזונות שלא ישלוט בנו
יפה"ר: אכנען זונות מקמיהו ככנסו מפניהם לקובתן: מנא

לך הא דסעכת אכנסך למימי הכא ולא מסתפית טיבה"ר:
זמה מתרגמינן עלת קטאים עלת הוא תרגום של זמה וקטאין

הוא תוספות שהתרגום מפרש שהעלה הזו רעה היא של קטא
אלמא דזמה היינו ל' עלה והתורה נקראת עלה דכתיב הפליא
עלה הגדיל תושיה קטאע תורה תשמור עליך: מזמרה מן הזנות

לפני
ת"ר
חנינא
דבר
ר"ח
ואתח
ניצול
אלא
כל ה
שנ'
וללא
(אמר
שאינ
בן יע
צדקה
הימו
מעור
וחלה
תשמור
עליך
על ח
א
גבאי
לעכיי
נתחמ

לפני איריהן פרק ראשון עבודה זרה נה

ת"ר כשנתפסו ר' אלעזר בן פרטא ור' חנינא בן לג
 תרדיון (למינות) א"ל ר"א בן פרטא לר' ^ס
 חנינא בן תרדיון אשריך ר' חנינא שנתפסת על
 דבר אחד אוי לי שנתפסתי על ה' דברים א"ל
 ר"ח בן תרדיון אשריך שנתפסת על ה' דברים
 ואתה ניצול אוי לי שנתפסתי על דבר אחד ואיני
 ניצול שאתה עסקת בתורה ובג"ח ואני לא עסקתי
 אלא בתורה בלבד וכדרכה הונא דאמר רב הונא
 כל העוסק בתור' בלבד דומה כמו שאין לו אלוה
 שני *יומים רבים לוישראל ללא אלהי אמר ^{ד"ס כ טו}
 וללא בתן מורה וללא תורה מאי ללא אלהי אמת
 (אמר רב הונא) כל העוסק בתור' בלבד דומה כמו
 שאין לו אלוה ובג"ח לא עסק והתניא ר' אליעזר
 בן יעקב אומר אל יתן אדם מעותיו לארנקי של
 צדקה אא"כ ממונה עליה ת"ח כר"ח בן תרדיון
 הימוני מהימן מעבר לא עבד והתניא א"ל (רבי)
 מעות של פורים נתחלפו לי במעות של צדקה
 וחלקתים לעניים מעבר עבד כרבעי ליה לא עבד:
 תשמור עליך תורה דסיפיה דקרא תנוכה תכלרכה מזמה תשמור
 עליך סכל דבר רע והרהור קטא ואנו הולכין הלוך ודנר נד"ת:
 על חמשה דברים צמזה עלילות הן שואלין עלי : כמי שאין לו
 אלוה להגין עליו : ה"ג מאי ללא תורה : ר' חנינא בן תרדיון
 גנאי של לזקה היה : כעות של פורים שגנתי מעמי העיר לשלק
 לעכ"י לסעודתן ותמן אן העמי ראשי ליקק מהן רצועה לסנדלו :
 נתחלפו לי במעות של צדקה וסנור הייתי שהן של לזקה

זרה
 שנים
 לבעלי
 רבי
 ממו
 פתחא
 זכריה
 אירך
 אגרא
 זכנעו
 זומה
 רבנן
 זמה
 הגדיל
 מאי
 כה:
 סיפיה:
 הגדול
 כלום
 וט נטו
 שנא
 לה"ר:
 יצטאין
 קטא
 הסליח
 הזכות

לפני אידיהן פרק ראשון עבודה זרה

לד אתיוה לר"א בן פרטא אמרו לי מ"ט תנית
שס ומ"ט גנבת אמר להו אי סייפא לא

ספרא ואי ספרא לא סייפא מדהא לא איתא
הא נמי לא איתא ומ"ט קרו לך רבי רבן של
טרסיים אני אייתו ליה תרי קיבורי אמרו ליה
הי דשתיא והי דערבא אתרחיש ליה ניסא אתיא
ויבורא ויחיב על דערבא ואתיא ויבורתא ויחיב
על דשתיא אמר להו הא דשתיא והא דערבא
ומ"ט לא איתת לבי אבירן [אמר להו] זקן אני
ומתיורא אני שמא תרמסוני ברגליכם אמרו
ועד האידנ' כמה סבא ארמוס אתרחיש ניסא
וארמס חד סבא בההוא יומא ומאי טעמא שבקת

וקלקתים לעניים שלא לסעודת פורים ואכי פרעתי זשלי את של
פורים. ל"א מעות שלי לסעודת פורים כתקלפו לי במעות של
לדקה וסבור הייתי שהם של לדקה וקלקתים לעניים ולא קזרתי
להפרע מארכקי של לדקה:

גנבת [גנב] וליסטים היית: מדהא לא איתא כוס שאין השכיה
בי דהא אין שתייהם נאדם אחד כך אין קורתה בי והאומ'
לכס עלי שקר כמלא בדבריו: מ"ט קרו לך רבי הרי עלילה
שלישית: טרסיים גרדיים: קיבורי פקעיות למוסילא"ש: הי
דשתיא והי דערבא איזה של שתיא איזה של ערבא: איתא ויבורא
זכר ויחיב על דערבא ואתא ויבורתא כקנה ויחיב' על דשתיא
והבין שהוא כס הכעשה לו שהשתי מקבל נרב כקנה המקבלת
את הזכר: לבי אבירן בית שאוכלין ושותן שס (לשס) [לכבוד]

לפני
עבדך
מנייה
כחד
ליה
והתוא
בית
כתיב
בידיה
אתיו
מוד
לישב
את
אבא
ע"ז
לריכה
דת
מחוי
כתיב
עסקי
ואזרק
עליו

לפני איריהן פרק ראשון עבודה זרה נו

עבדך לחירות אמ' להו לא היו דברו מעולם קם חד
מנייהו לאסהודי ביה אתא אליהו אידמי ליה
כחד מחשיבי דמלכותא א"ל שכקוה מדאחרחיש
ליה ניסא בכולהו בהא נמי מתרחיש ליה ניסא
וההוא גברא בישותיה הוא דקא מחוי ולא אשגח
ביה קם למימר להו הוה כתיבא אגרתא דהוה
כתיב מחשוכי דרומאי לשדורי לקיסר ושדרוה
בידיה דההוא גברא אתא אליהו פתקיה ארבע
מאה פרסי אזל ולא אתא :

אתיוה לר' חנינא בן חרדיון א"ל מ"ט קא עסקת לה
בתורה אמר להו כאשר צוני ה' אלהי ^ס

מיד גזרו עליו לשרפ' ועל אשתו להריגת ועל בתו
לישב כמוכה של זונות עליו לשרפה שהיה *הוגה יח
את השם באותיותיו והיכי עכיד הכי והא חנן
אבא שא"ל אומ' אף ההוגה את השם באותיותיו
ע"ז [ומזבלין זבול לע"ז] ומסקין על עסקיה לידע מה היא
לריכה ומתכדין: עבדך לחירות והס גזר על כך לפי שהוא
דת יהודית: אידמי ליה להסוא גברא: בישותיה הוא דקא
מחוי רשעך תואה ותודיע שרשע אתה והוא יכלל ע"י כס: הוה
כתיבא חד אגרתא דנעו קשיבי רומי לשדורי לקיסר על
עסקיהן שדרוה ההוא שעתא בידיה דהסוא גברא: פתקיה ליהו
ואזרקיה ד' מאות פרסי למען לא ישוב עוד לביתו כמו שקל קלא
פתק ביה :

עליו לשרפה למה כענשך: לפי שהיה הוגה את השם
באותיותיו דוגשו בארכעי' ושמם אותיו' (ועשו) [ועושה]

דברי יח אין לו חלק לעה"ב להתלמד עבד דתניא *לא
 תלמד לעשות אבל אתה למד להבין ולהורות
 ואלא מ"ט איענש משום דהוגה את השם בפרהסיא
 הוה. ועל אשתו להריגה דלא מיחתה ביה מבאן
 אמרו כל מי שיש בידו למחות ואינו מוחה נענש
 עליו. ועל בתו לישב בקובה של זונות דא"ר יוחנן
 פעם אחת היתה בתו מהלכת לפני גדולי רומי
 אמרו כמה נאה פסיעותיה של ריבה זאת מיד
 דקדקה בפסיעותיה והיינו דאמר ריש לקיש מ"ד
 מלי' חס *עון עקבי יסובני עונות שאדם דש בעקביו בעה"ז
 מסבבין אותו ביום הדין ובשעת הוצאת שלשתן
 דברי' לב הצדיקו עליה' את הדין הוא אמר *הצור תמים
 שס פעלו כי כל דרכיו משפט. אשתו אמה *אל
 אמונה ואין עול צדיק וישר הוא. בתו אמרה
 ירמי' לב *גדול העצת ורב העלילות אשר עיניך פקוחות
 על כל דרכי בני האדם אמר רבי כמה גדולים

זו מה שספך: להתלמד עבד כדתני' כו' ומיהו הת"ה מדקדק
 עם (צריזתיו) [הלדיקים] כקוט השערה ואפילו להתלמד יש
 לקוש לכבוד הרב וקרא דלא תלמד לעשות בטלי אחריותא
 תוקמיה כגון כטיעת קישואין דסכהדרין ודמות לורות לבנות
 דר"ג: בקובה אהל זונות כדכתיב אל הקובה: וקדקה לפסוע
 פסיעות כאות וכתיב כל כבודה בת מלך פנימה: שאדם דש
 בעקביו דקדוק פסיעות כי הכא ל"א שאדם דרסן צרגליו שאין
 קשובין בעיניו כלום: על כל דרכי אפילו קדוק פסיעות:

לפני איריהן פרק ראשון עבודה זרה נו

שלשה הצדיקים הללו שנודמו להם שלש מקראות של צדוק הדין בשעת צדוק הדין:

ת"ר כשחלה ר' יוסי בן קסמא הלך ר"ח בן לו תרדיון אצלו לבקרו א"ל חנינא אחי אי אתה

יודע שאומה זו מן השמים המליכה שהחריבה ביתו ושרפ' את היכלו והרגה את חסיריו ואכרה את טוביו ועדין היא קיימת ואני שמעתי עליך שאתה יושב ועוסק בתורה ומקהיל קהלות ברבים וספר (תורה) מונחת בחיקך א"ל מן השמים ירחמו א"ל אני אומר לך דברים של טעם ואתה אומר מן השמים ירחמו תמהני אם לא ישרפו אותך ואת ס"ת באש א"ל ר"ח מה אני לעול' הבא א"ל כלום בא מעשה לידך א"ל רבי מעות של פורים נתחלפו לי במעות של צדקה וחלקתים לעניים אמר ליה אם בן מחלקך יהא חלקי ומגורלך יהא גורלי אמרו לא היו ימים מועטים עד שנפטר ר' יוסי בן קסמא והלכו כל גדולי רומי לקוברו והספידוהו הספר גדול ובחורתן מצאו לר"ח בן תרדיון שהיה יושב ועוסק בתור' ומקהיל שאתה יושב ועוסק בתורה והס גזרו על כך: דברים של טעם שהחריבה את ביתו והרגה את חסיריו ועדיין היא קיימת:

כלום מעשה בא לידך ואשמע איך היית נוהג: מעות של פורים שהנחתי למעודת פורים שלי נתחלפו לי וחלקתים לעניים וסבור הייתי שארכקי של צדקה היא ולא כפרעתי שארכקי של צדקה*: מחלקך יהא חלקי הואיל והיית וותרן במקווכ: עוד ס"א

* ועיין
כדס"י
וחזור לנ
שפירש
עוד ס"א

זרה
לא*
רות
הסיא
מכאן
נענש
י"חנן
רומי
מיד
מ"ד
ע"ה"ו
שתן
מים
אל*
זרה
זרת
ילים
קדק
ד' יט
בייתא
לככות
ספוע
דש
שאין
:

לפני אידיהן פרק ראשון עבודה זרה נח

דיתבה אחותי בקובה של זונות שקל תרקבא
דדינרין ואול ואמר אי לא אתעביד בה איסורא
מתרחיש ניסא ואי עברת איסורא לא מתרחיש
ניסא אול נקט נפשיה כחד פרשא אמר לה
השמיעי לי אמרה ליה דשתנא אנא אמר לה
מתרחנא לך אמרת ומאי נפקא לך מינאי דאיכא
נפישין דשפירי מינאי טובא אמר ש"מ לא אתעביד
בה איסורא כל דאתי אמרה ליה הכי אול לגבי
שומר דידה א"ל הבה ניתלי א"ל מסתפינא ממלכות
א"ל שקול תרקבא דדינרי פלגא פלח ופלגא
ליותי לך א"ל וכי שלמי מאי איעבד א"ל אימר אלהא
דמאיר ענני (אלהא דמאיר ענני) ומיתצלת א"ל
*ומי יימר דהכי הוא א"ל השת' חזית הוה הנהו כלבי ^{ס"ע"ב}
דאכלי אינשי שקל קלא פתק בהו אחו עליה
למיכליה אמר אלהא דמאיר ענני שבקוהו יהבת
ליה ניהליה לסוף אשתמע' מלחא בי מלכא אתיוהו
אסקוהו לזקיפא אמר אלהא דמאיר ענני אחתוהו
תרקב תרי וקנ קלי סאה : דינרי זהובים : נקט נפשיה כחד
פרשא התקין עכיכי לבושו כאחד מן הפרשים : דשתנא
אנא דרך נשים לי : מתרחנא אתאמר כלומר אמתין עד
שיפסוק לך ודוגמתו בבבא קמא בשלהי ערוז' מאן תרק כיתרק
שמואל : פלגא פלח את המלך בכל עת שיעליל עליך פייסכו
בדינרין : וכי שלמי כשיכלו הדינרין ממאי פלחנא : מי יימר
שאת אתך שאכלל נתפלה זו : שקל קלא פסת רגבים : אתיוהו
לשומר : אסקוהו לזקיפא לתלייה פורק"א שולבין נה :

אמרו ליה מאי האי אמר להו הכי הוה עובדא
חקקה לדמותיה דר"מ אפתחא דרומאי אמרו
כל דחוייה ליה לתפסיה יומא חד חזייה רהטו
אבתריה רהט מקמייהו ואזל לבי זונת א"ד בשול
נכרים הוא טמש בהא ומתק בהא וא"ד אתא
אליהו אידמי ליה בזונה ברכתיה (ואחרתי) אמרי חס
ושלום אי ר"מ הוה לא הוה עביר הכי קא ערק לכבל
א"ד משום האי מעשה וא"ד ממעשה דברוריה:

לח ת"ר ההולך לאיצטרינין ולכרקום וראה את
הנחשים ואת החברים בוקיון מוקיון מוליגין

ס

לוליון סגלרין סגלריגון הרו זה מושב לצים ועליותם
הכתוב אומר *ובמושב לצים לא ישב וסמך
ליה כי אם בתורת ה' חפצו הא למדת שהדבריו

תליס א

מאי האי דלא מליכא לעזקסא: אתא לבי זונת כדי שיאמרו לא
הוא דאיהו לא הוה ע"ל: טמש בהא ומתק בהא טבל אקד
מאלבנותיו ומלך את קברתה: ברכתיה קנקמו כאילו היה
רגיל אללה: א"ד משום האי מעשה ערק: וא"ד משום מעשה
דברוריה שפיס אסת לגלגה על מה שאמרו קכמים נשים דעתן
קלות עליהן ואמר לה קייך סוסך להודות לדבריהן ולזה לאקד
מתלמידיו לכסות' לדבר עביר' והפליג בה ימים רבי' עד שכתרלית
וכשודע לה הדבר חנקה עלמה וערק ר"מ קמת כיסוסא:

לאיצטרינין מקום שמגקין את השור: ולכרקום מלור ועושים
סס שקוק וליכנות: את הנחשים מנשאים
ומכשפים: ואת החברים לוקשי נשאים: בוקיון מוקיון לוליון
סגלרין סגלריגון כלם מיני ליכנים הם: הא למדת מדסמך

לפני אידיהן פרק ראשון עבודה זרה נט

הללו מביאים [את האדם] לירי ביטול תורה
ורמינהי הולכין לאיצטדינין [מותר] מפני שצוח
ומציל לכרקום [מותר] מפני ישוב מדינה
ובלבד שלא יתחשב עמהם ואם נתחשב עמהם
אסור קשיא איצטדינין איצטדינין וקשיא
כרקום אכרקום בשלמא כרקום אכרקום לא קשיא
כאן במתחשב עמהם כאן בשאין מתחשב עמהם
אלא איצטדינין איצטדינין קשיא תנאי היא
דתניא אין הולכין לאיצטדינין מפני מושב לצים
ר' נתן מתיר מפני שני דברים אחד מפני שצוח
ומציל ואחד מפני שמעיד עדות אשה להשיאה.
ת"ר אין הולכין [לאיצטדיאות] [לטריאות]
ולקירקסאות מפני שמובלין שם לע"ז דברי ר"מ
וחכמים אומרין מקום שמובלין שם אסור משום חשד
ע"ז מקום שאין מובלין אסור מפני מושב לצים
ליה כי אם בתורת ה' קפלו (ובתורתו יהגה יימס ולילה) מכלל
דמאן דאזיל בהכי לאו בתורת ה' קפלו : שצוח ומציל אם רואה
שיגיקו שם יהודי לועק ומתחזק להם ומלילו : מפני ישוב
המדינה ישראל הדריס בצותה העיר אזה מבקש מבני ישוב
כרקום להלילס : שלא יתחשב עמהם למזקס ולעשות מזור
עמהם : שמעיד עדות אשה אם רואה קברו ישראל כהרג שם
מעיד לאשתו ומשיאה : שמובלין שם [מסדרין] לורכי ע"ז
להתנדב לה. מובלין לשון זבלכי אישי אמיסכר בלע"ז עכץ קניה
אל סכור ואסיפה : מפני חשד ע"ז שלא יקדוהו בקוקת זיבול

ויחשב מ"אקס דמי קניס : כס ימיבי במיזבוב : דמיסכר סכור

מאי בינייהו אמר רבי חנינא מסורא נשא ונתן איכא בינייהו:

לט דרש ר' שמעון בן פוי מ"ד * אשרי האיש אשר לא הלך בעצת רשעים וגו' וכי מאחר שלא הלך מהיכן עמד ומאחר שלא עמד מהיכן ישב ומאחר שלא ישב מהיכן לץ אלא לומר לך שאם הלך סופו לעמוד ואם עמד סופו לישב ואם ישב סופו ללוצ' ואם לץ עליו הכתוב אומר * אם חכמת חכמת לך ולצת לבדך תשא א"ר אלעזר כל המתלוצץ יסורין באין עליו שנא' * ועתה אל תתלוצצו פן יחזקו מוסריכם. אמר להו רבא לרבנן במטותא [בעינא] מינייכו דלא תתלוצצו דלא ליתו יסורין עלייכו אמר רב קטינא כל המתלוצץ מזונותיו מתמעטין שני * משך ידו את לוצצים אמר ר"ל

לע"ז: מאי בינייהו לר"מ כמי כולהו אסירי דהא לר"מ כולהו בקזקת זיבול לע"ז כינהו: נשא ונתן לר"מ כשא וכתן אסור דהא מפכי שמזבלין סתמא קאמר וסבר דודאי מזבלין לע"ז שם ואיכא למיקש לדמי ע"ז בידו וקובין עישראל זה לצורך ע"ז: ורבנן דמפרשי משום קשד ליכנות ולמידי אקריכי לא קיישי כשא וכתן מותר דלא קיישינן לדמי ע"ז:

אם הלך סופו לעמוד הלך משמע בהעברה בעלמא סופו לעמוד ולהתעכב ביניהם מעט והכי קאמר אשרי שלא הלך ומתוך שלא הלך לא עמד ומתוך שלא עמד לא ישב הא אם הלך סופו לעמוד וכו': אל תתלוצצו פן יחזקו מוסריכם כי כלה ונקרלה שמעתי: מוסריכם יסוריכם: משך ידו הקנ"ה הסומק

וגו' אשרי האיש אשר לא הלך בעצת רשעים
יט זה *אברהם שלא הלך בעצת אנשי דור הפלגה
מפני שאנשי דור הפלגה רשעים היו שנאמר
ראשי' יא *הכה נכנה לנו עיר *ובדרך הטאים לא עמד
תלים א [שלא עמד] במעמד אנשי סדום מפני שאנשי
ראשי' יג סדום הטאים היו שנא' *ואנשי סדום רעים וחטאי'
ובמושכ לצים לא ישב שלא ישב במושכ אנשי
שופטי' יו פלשתי' שאנשי פלשתי' ליצנים היו שנ' *ויהי
כטוב לכם ויאמרו קראו לשמשון וישחק וגו' :

מא *אשרי איש ירא [את] ה' אשרי איש ולא אשה
א"ר עמרם אמר רב אשרי מי שעושה
תלי' קינ תשובה כשהוא איש ר' יהושע ב"ל אמר אשרי
עקידה מי שמתגבר על יצרו כאיש. במצותיו חפץ מאד
שער כג א"ר אלעזר במצותיו ולא בשכר מצותיו כדתנן
ע"י נספד אורחות אברהם אבינו זימי דור הפלגה היה צסוף ימי פלג כפלגה הארץ
לדיקים כדתכיא צס"ע א"ר יוסי כניא גדול היה עבר שקרא
שנשנילו' שם צכו פלג שאם תאמר בתקל' ימיו הרי יקטן אקיו לעיר חמכו
דנדים והוליד משפחות קודם שנתפלגו שכתב ויקטן ילד וגו' ואח"כ
יקדים אדם לשנויהי כל הארץ שפה אחת ואל"ת צאמצעותיו לא צא הכתוב לסתום
בכחותו אלא לסרש וכלמד שנשכת מות פלג כתפלגו ופלג ראה את אברה'
כמה שנים דהא [לקפ"א] [לקל"א] דפלג כולד אברהם [וקיה
פלג אחר כך כמה שנים]: במושכ אנשי פלשחים כשגר
ביניהם דכתיב ויגר אברהם [בארץ פלשתיים] :

כשהוא איש כשהוא צקור צקמו כלו' ממהל להכיר צוראו קודם
ימי הזקנה : כאיש גבור : ולא בשכר מצותיו שעובד

לפני אידיהן פרק ראשון עבודה זרה סא

הוא היה אומר אל תהיו כעבדים המשמשין את הרב ע"מ לקבל פרס אלא הווי כעבדים המשמשין את הרב שלא ע"מ לקבל פרס:

* כי אם בתורת ה' חפצו (תני') [א"ר] אין אדם ^{מב} לומד תורה אלא ממקום שלבו חפץ שנ' כי אם בתורת ה' חפצו לוי ור"ש ברבי הווי יחבי ^{שס} קמיה דרבי וקא פסקי סדרא שלים ספרא לוי אמר לייתו לן משלי ור"ש [ברבי] אמר לייתו לן תהלים כפיוה ללוי ואחיוה לתהלים כי מטו כי אם בתורת ה' חפצו פירש רבי ואמר אין אדם לומד תורה אלא ממקום שלבו חפץ (שנ' כי אם בתורת ה' חפצו וגו') א"ל לוי לרבי נתת לי רשות לעמוד א"ר אבדימי בר חמא בר חסא כל העוסק בתורה הקב"ה עושה לו חפצו שנ' כי אם בתורת ה' חפצו אמר רבא לעולם ילמוד אדם תורה במקום שלבו חפץ שנ' כי אם בתורת ה' חפצו

את יולכו מאהבת שמו ומאהבת מלות פיו ולא לשום קבול שכר: ע"מ שלא לקבל פרס יהא לנך עמו לומר אפילו אין סופי לקבל שכר אוהב אני את בוראי וספך במלותיו:

ממקום שלבו חפץ לא ישנה לו רבו אלא מסכתא שהוא עבד עמו שאם ישנה לו עס' אחרת אינה מתקיימת לפי שלנו אחר מאומו: חפצו באומה שאדם חפץ מדלל כתיב חפץ: פסקי סדרי פראיות אל מקרא: שלים ספרא סייעו את אקד מהספרים: תהלים ספר תהלים: עושה לו חפצו הכי אמר

ה
ס
ג
ר
מ
ש
א
ש
י
ה
:
ש
ש
ש
א
ת
א
ר
מ
כ
ת
ר
ה
ק
ש
ו
ד
נ

ואמר רבא בתחלה נקראת התורה על שמו של הקב"ה ולבסוף נקראת על שם שלו שנ' כי אם בתורת ה' חפצו ובתורתו וגו' :

מג ואמר רבא לעולם ילמוד אדם תורה ואח"כ שס יהגה שנ' בתורת ה' והדר ובתורתו יהגה

ואמר רבא לעולם ליגרם אינש ואע"ג דמשכח ואע"ג תלי' קיט דלא ידע מאי קאמר שנ' *גרסה נפשי לתאבה גרסה כתיב ולא כתיב טחנה. רבא רמי כתיב נושלי ט *על גפי וכתיב *על כסא בתחלה על גפי ולבסוף

קרא כי אם בתורת ה' עושה קפלו : נקראת על שמו של אותו שס תלמיד שטרק בה דכתיב ובתורתו דמשמע של כל אדם :

ילמד אדם מרבו תורה עד שיהא גרסת התלמוד ופירושו שגורה לו בפיו: ואח"כ יהגה יעיין בתלמודו לדמות מלתא למלתא

להקשות ולתרוץ ובראשונה לא יעשה כן שמא (יכשל) [ינטל] והרב לא ימלא לו בכל שעה. ועוד דלאקר ששנה הרבה

הוא מתיישב בתלמודו ומתרוץ לעלמו דבר הקשה והכי אמרי' בפרק הרואה הסכת הם ואח"כ כחת ומייתכן להא דרבא

התם : דלא ידע מאי קאמר שאין רבו יודע לפרש לו כלום : גרסה לשון גרש וכרמל שלא היה עומן הדק אלא כריקים של

גרסות המקלקים את הקטה לשנים או לארבע לצורך מאכל : גרסה נפשי לתאבה מרוב תאותי לתורה הייתי (גורסה)

[שונר] לפי היכולת אע"פ שאינה טוקנה הדק ליכנס בעומקה : כתיב על גפי בתורה משמע שלקח כערוחיה תקרא תלמידים

העוסקים בה על גפי משמע כעל כנפי' מושב שאיכו קבוע וכתי' קרא אקרינא על (מרומי קרת) [כסא] מקום כבוד קבוע כמו

לפני איריהן פרק ראשון עבודה זרה סב

על כסא (רבא רמי) כתיב *בראש מרומי וכתיב ^{מ שלי ח}
עלי דרך בתחלה בראש מרומים ולבסוף עלי ^{שניס}
דרך עולא רמי כתיב *שתה מים מבורך וכתיב ^{ס ס ה}
*ונוולים מתוך בארך בתחלה [שתה] מבורך ^ס
ולבסוף [ונוולים] מתוך בארך אמר רבא א"ר
סחורה א"ר הונא מ"ד *הון מהבל ימעט וקובץ ^{ס ס י}
על יד ירבה אם עושה אדם תורתו חבילות
חבילות מתמעט ואם קובץ על יד ירבה. אמ'
רבא ידעי רבנן להאי מלתא ועברו עלה א"ר
נחמן בר יצחק אנא עבדתה ואיקוימה בדי. א"ר
שיוכי משום ר"א בן עזריה מ"ד *לא יחרוך רמיה ^{ס ס י}
צידו צייד הרמאי לא יחיה ולא יאריך ימים
ורב ששת אמר צייד הרמאי יחרוך כי אתא רב

רק הכסא אגדל מוך. ל"א מתקלה על גפי יקידי בלא תלמידים
כמו אם נגפו יבא נגפו ילא: בראש מרומים מסתלק
במקבואות: ולבסוף עלי דרך מורה הוראות לעין כל: בורך
מים המכונסין וסופן כלים: בארך מים קיים ואין פוסקין:
חבילות הגורם הרבה יעד אינו יכול לקזור עליו פעמים רבות
ומשכח: על יד מעט: (אנא עבדתה עשיתיה קבלתיה על
יד): יחרוך כוטרקון יסיה ויאריך: צייד הרמאי שמרמה
אכשם להראות כמה אני חכם להעמיד גרסות הרבה והוא
משכח ומקלר קייו דכתיב כי הוא קיין ואורך ימיו: ורב ששת
אמר צייד הרמאי הוא יחרוך לשון אחרוכי כלו' יש לו עופות
לקרוך ולאכול כך מי שלומד וגורם מעט מעט ומקזר עליו פעמים

ס"י זכר יצחק: יאמר ללא יאמר סופו מוסרם ברמה

דימי אמר משל לצייד שצד צפרים אם משבר
כנפיה של ראשונה (מתקיימת) [כולם מתקיימות]
בידו ואם לאו אינה מתקיימת בידו:

מד *והיה כעץ שתול על פלגי מים אמרי דבי ר'
ינאי כעץ שתול ולא כעץ נטוע כל הלומד

ס

תליכ א תורה מרב אחד אינו רואה סימן ברכה לעולם אמר
להו רב חסדא לרבנן בעינא דאימא לכו מלתא
ואנא מסתפינא דשבקיתו לי ואזלייתו כל הלומד
תורה מרב אחד אינו רואה סימן ברכה לעולם
שבקוה ואזול קמי (ררבא) [דרבבה] אמ' להו הני
מילי בסברא אבל בגמרא מחד רבה מעלו כי

ס ע"ג

היכוי *דלא לפלוג לישני. על פלגי מים א"ר
תנחום בר חנילאי לעולם ישלש אדם שנותיו
שליש במקרא ושליש במשנה ושליש בתלמוד
ומי ידע כמה חיי כי קאמרינן ביומי. אשר פריו
הרבה עד שיגור בפיו וא"כ קוזר ולומד תלמודו מתקיים וקרא
מתמה וכי לא יסרוך מי שלידו ברמיה: כנפיה שלא תנרק:

שתול משמע עקור מכאן וקוזר וכשתל במקום אחר: נטוע
מעיקרו ולא זו משם לעול' כלו' כעץ שתול יעשה תלמיד
את עלמו לילך וללמוד מכל אדם ולא כעץ נטוע להשתקע לפני
רז אקד: סברא ללמוד קריפות וקדוד הלכ לאחר שלמד ושגורה
בפיו גרסת התלמוד: דלא ליפלוג לישני שלא יתחלקו הלשונות
דהאי גרים שמעתא בהאי ליטנא והאי גרים לה בליטנא אקרינא
וקדא מילתא הוא ומיהו תלמודא דגרים (מסומייהו) [מתרוייהו]
קשתנא בגרסיה קשוס דמנלנלי ליטני: ביומי שני ימים

לפני אידיהן פרק ראשון עבודה זרה סג

יתן בעתו אמר רבא אם פריו יתן בעתו עלהו לא יכול ואם לאו על הלומד ועל המלמד עליהם הכתוב אומר לא כן הרשעים וגו' :

א"ר אבא אמר רב הונא [אמר רב] מ"ד *כי מה רבים חללים הפילה ועצומים כל הרוגיה ^{סס} כי רבים חללים הפילה זה תלמיד שלא הגיע ^{משליו} להוראה ומורה. ועצומים כל הרוגיה זה תלמיד שהגיע להוראה ואינו מורה ועד כמה א"ר זירא עד ארבעין שנין והא רבא אורי התם בשוין. ועלהו לא יכול [אמר רב אחא בר אדא אמר רב ואמרי לה] א"ר אחא בר אבא אמר רב המנונא אמר רב מנין שאפי' שיחת [חולין של] ת"ח

מקרא ושני ימים במשנה וכו' וכן כל שנוע ושנוע : אם פריו יתן בעתו שיקבע עתים לתורה : רשעים תרי משמע לומד ומלמדו. ל"א פריו יתן בעתו שלמד ועושה פרי כלו' מקיים מה שכתוב בתורה זהו עיקר : על הלומד ועל המלמד שאסור ללמוד תורה לתלמיד שאינו הגון :

הפילה לשון כפל שלא מלאו ימיו כלו' תלמיד שלא מלאו ימיו רבים קלליו : עצומים המתעלמי' ומקרישים ומתאסקי' מלהורות הורגים את דורן : ועצומים לשון ועולם עיניו : ועד כמה היו ראוי להוראה : עד ארבעים שנים משולד : והא רבא אורי וכל ימיו לא היו אלא ארבעים שנה כפ"ק דר"ה : החם בשוין שאין בעירו גדול ממנו : שיחת חולין של חכמים צריכה תלמוד כדי להתלמד לדבר בלשונם שהוא לשון נקיה

לפני אידיהן פרק ראשון עבודה זרה

צריכה תלמוד שנאמר *ועלהו לא יכול :

תלים א

מו אמר ריב"ל דבר זה כתוב בתורה ושנוי בנביאים

שס

ומשולש בכתובים כל העוסק בתורה נכסיו

דברי' כט מצליחין לו כתוב בתורה דכתיב *ושמרתם את

דברי הברית הזאת ועשיתם אותם למען תשכילו

יכוסע א את כל אשר תעשון. שנוי בנביאים דכתיב *לא

ימוש ספר התורה הזה מפיד והגית בו יומם ולילה

למען תשמור לעשות ככל הכתוב בו כי אז תצליח

[את דרכיך] ואז תשכיל. ומשולש בכתובים

תלים א דכתיב *כי אם בתורת ה' חפצו וכתורתו יהנה

יומם ולילה והיה כעץ שתול על פלגי מים אשר

פריו יתן בעתו ועלהו לא יכול וכל אשר יעשה

יצליח. מכריו ר' אלכסנדראי מאן בעי חיי מאן

בעי חיי כניפו ליה כולי עלמא ואתו לגביה אמרו

שס לד ליה הב לן חיי אמר להו *מי האיש החפץ

חיים וגו' נצור לשונך מרע גו' שמא יאמר אדם

הואיל ונצרתיו את לשוני מרע ושפתי מדבר מרמה

שס אלך ואגרה בשינה ת"ל *סור מרע ועשה טוב

ושלי ד ואין טוב אלא תורה שנ' *כי לקח טוב נתתי לכם

ב תורתיו אל תעזבו : **לא תחנם לא תתן להם חן

דנכיס' מסייע ליה לרב דאמר רב יהודה אמר רב אסור

לו לאדם שיאמר כמה נאה נכרי זה מתיובי מעשה

ועושר ומרפא : ועלהו הוי דבר קל שנאילן וכתיב לא יכול כלו'

לא ילך לאבוד :

לפני אידיהן פרק ראשון עבודה זרה סד

בר' שמעון בן גמליאל שהיה עומד על גבי מעלה
בהר הבית וראה נכרית אחת שהיתה נאה ביות'
ואמר *מה רבו מעשיך ה' ואף ר"ע ראה אשת ^{מלי' קד}
טורנוסרופוס ורק ושחק ובכה רק שהיתה [באה]
מטפה סרוחה שחק דעתידה למיגיירה ונסיב לה
בכה דהאי שופרא בלי בארעא רבנן אודויי הוא
דמודו דאמר מר הרואה בריות טובות ואילנות
טובות אומר ברוך שככה לו בעולמו. ולאסתכולי
מי שרי מיתבי *ונשמרת מכל דבר רע שלא יסתכל ^{דנלי' כג}
איש באשה נאה אפילו היא פנויה באשת איש
ואפילו היא מכוערת *ולא בבגדי צבע של אשה ^{ס"ע"ג}
ולא בחמור ולא בחמורתה ולא בחזיר ולא בחזיר'
ולא בעוף ולא בעופפת בשעה שנוקקין זה לזה
ואפילו מלא עינים כמלאך המות קרן זוית הואי:
אמרו עליו על מלאך המות שכולו מלא עינים מו
ובשעת פטירתו של אדם עומד למעלה ^{ס"ג}
מראשותיו וחרבו שלופה בידו וטפה של מרה
תלוי' (בה) [בן] כיון שרואה אותו החולה מזדעזע
ופותח את פיו וזורק טפה של מרה לחוך פיו ממנו
מת ממנו מסריח ממנו פניו מוריקות ממנו מר
ולא בבגדי צבע של אשה אזכר את האשה כמו שהיא מלובשת
בהן שמייפין אותה ומטהר אקריה: קרן זוית הואי
כשפונה לימין או לשמאל ליכנס ממנו למבוי ופוגעין זה את זה
בקרן זוית ואינו רואה אותה מרקוק באה כנגדו שיעלים עיניו:

נימא פליגא אדאבוה דשמואל דאמי אבוה דשמואל
אמר לוי מלאך המות אי לאו דחיישינא ליקרא
דברייתא הוה פרענא להו בית השחיטה כבהמה
דלמא ההיא טפה מחתכת להו לסימנין. ממנה
מסריח מסייע ליה לרבי חנינא בר כהנא דא"ר
חנינא בר כהנא אמרי בי רב הרוצה שלא יסריח
מתו יהפכנו על פניו:

מח ת"ר *ונשמרת מכל דבר רע שלא יהרהר אדם
ביום ויבא לידי טומאה כלילה מכאן א"ר

דנני' כג פנתם בן יאיר תורה מביאה לידי זהירות. זהירות
מביאה לידי זריוות. זריוות מביאה לידי נקיות.
נקיות מביאה לידי פרישות. פרישות מביאה לידי
טהרה. טהרה מביאה לידי קדושה. קדושה מביאה
פרענא בית השחיטה ליראות מנפון כבהמה אלמא מסתך
ממש הוא:

ונשמרת ומסוך ליה כי יהיה כך איש אשר לא יהיה טהור מקרה
לילה וקרא מזהיר ליה להשמר שלא יבוא לידי כך:
תורה ע"י שיעסוק בה ועוד שרואה ומצין אזהרות שבה וכוהר:
זריוות זריו ונשמר קודם לכן שלא תבא עבירה לידו כי הכא
דאיכו מהרהר לבא לידי טומאה: זהירות כשהעבירה באה
לידו זהיר להשמר שלא יכשל והכי אמרינן בכל הנשר בשקיטת
קולין מאי לאו דזהיר ולא כגע לא דזריו וקדם ומשי ידוה מעיקרא:
נקיות כפי באין קטא: פרישות אף מדבר המותר פורש להקטור
על עלמו: טהור לק ומלובן ועדיף מנקי:

לפני אידיהן פרק ראשון עבודה זרה סח

לידי ענות. ענות מביאה לידי יראת חטא. יראת חטא מביאה לידי חסידות. חסידות מביאה לידי

רוח הקדש. רוח הקדש מביאה לידי תחיית המתים ומחיית
וחסידות גדולה מכלם שנאמר * או דברת בחזון כחותי' ע"י
לחסידך ופליגא דריב"ל דאמ' ריב"ל ענות גדולה אליסו ו"ל
מכלן שנא' * יען משח ה' אותי לבשר ענוים חסידו' כ"ס כשקליס
וצדיקים לא נאמר כאן אלא ענוים הא למדת תלי' סט
שענות גדולה מכלם: יפעי' סח

אין מעמידין

פרק שני

[אמר מר חביבה עליהן בהמתן של ישראל יותר מט
מנשותיהן]. א"ר יוחנן בשעה שבא נחש על כב
חות הטיל בה וזהמא אי הכי ישראל נמי ישראל ע"כ

שעמדו על הר סיני פסקה וזהמתן נכרים שלא שנת ס"כ
עמדו על הר סיני לא פסקה וזהמתן (מהן): חלמרקד

יחיב ר' אמי ור' אסי ור' יצחק נפחא אקילעא ע"כ
דר' יצחק נפחא פתח חד מינייהו ואמר וכן כרש"י

חיה ר' אליעזר פוסל בכל הקרבנות כולן פתח ועיין
לידי רוח הקודש להשקות עליו שכינה: או דברת בחזון כס"פ

לחסידך ולא כאמר ליראיך ולעכו"ך: דסוספ
ישראל שעמדו על הר סיני ונחמנו מכל מוס דכמינ כלך יפה נ

רעיתי ומוס אין נך: ר
וכן חיה ר' אליעזר פוסל ומו' מוס דקיי' לרביע' (שפל

ישעיה ס אידך ואמר מאי אהדרו ליה * כל צאן קדר יקבצו
 לך יעלו לרצון על מזבחי אמר להם ר' אליעזר
 כלם גרים גרורים הם לעתיד לבא. אמר רב
 נפניה ג' יוסף מאי קרא * כי אן אהפוך אל עמים שפה
 ברורה. א"ל אבוי ודלמא מע"ז הוא דהדרי בה
 א"ל רב יוסף * לעבדו שכם אחד כתיב:

נא * וישרנה הפרות בדרך וגו' מאי וישרנה הפרות
 ש"ס ע"ג א"ר יוחנן משום רבי מאיר שאמרו
 ש"ס ו' שירה וכן אמר רב זוטרא בר טוביה אמר רב
 (שעקמו) [שישרון] פניהם כלפי ארון ואמרו שירה
 שוות טו ומה שירה אמרו א"ר יוחנן משום ר' מאיר * אז
 ישע' יכ' ישיר משה וגו' ור' יוחנן דידיה אמר * ואמרתם
 ביום ההוא הודו לה' קראו בשמו וגו'. וריש לקיש
 מלי' נח אמר מזמורא יתמא * מזמור שירו לה' שיר חדש
 כי נפלאות עשה וגו'. ר' (אלעזר) [אליעזר] אומר

הנכרים נקטו עליה ולכן היה פוסל בכל הקרבות: מאי
 אהדרו ליה חברוהי חכמים דמכשירים פרת קטאת הכלקת
 מן הככרי: כל צאן קדר קדר הוא ישמעאל וכתיב יעלו לרצון
 על מזבחי אלמא בשאר קרבות כמי שרי: גרים גרורים מעלמס
 נגררים להתגייר אע"פ שאין מקבלין אותן: מע"ז הדרי בה
 כדכתיב לקרוא כלם בשם ה' אבל מרביעה לא הדרי: שכם
 אחד משמע אין חילוק בעבודתן ישראל והאומות ותהא עבודתן
 שזה (ככל) [ככל] מלותיו:

וישרנה אז ישיר כי גאה גאה לשלוק יד בפלשתים ובדגון
 אלהיהם: יתמא שלא נזכר שם אמרו:

אין מעמידין פיק שני עבודה זרה סו

*ה' מלך ירגזו עמים ר' שמואל בר נחמני אמר פלי' 5ט
 *ה' מלך גאות לבש. ר' יצחק נפחא אמר רני 5ט 5ג
 רני השטת התנופפי ברוב הדרך המחושק ברקמי
 זהב המהוללה בדביר ארמון המפוארה בעדי עדיים
 רב אשי מתני לה להא דר' יצחק נפחא אהא
 *ויהי בנסוע הארון ויאמר משה וגו' וישראל מאי 5דנר י
 אמרו א"ר יצחק רני רני השטת וגו' אמר (רבא)
 כמאן קראו פרסאי לספרא דביר מהכא *ושם 5ופטי' א
 דביר לפנים קרית ספר א"ר אשי כמאן קרו פרסאי
 לנדה דשחנ' מהכא *כי דרך נשים לי:
 *וידום השמש וירח עמד עד יקום גוי אויביו נב

ירגזו על שהכס נמכת טקורי: השט' ארון עלי שטיס: התנופפי
 התרוממי: המחושק קשור' לשון ומשוקיה' כספ: ברקמי זהב
 מליפה זהב טהור מצית ומנמון: המהוללה בדביר ארמון 5ט"ת
 של משה בתוכו וארון מהולל ומפואר במה שנתוכו: בעדי עדיים
 ואין לך עדי גדול מזה: דביר הוא ספר כל' פרס: ישראל מאי
 אמרו בנסוע הארון נשעת מהעו' שנמדבר שהיה משה אומ' קומה
 ה' מה ישראל עוכין אחריו: דשחנא כוטרקון ד' דרך ש' נשים:
 וידום השמש ניהושע כתיב כשכלקס עם קמשת המלכים
 הלרים על הגבעונים והכא נקט [לה] משום דפליגי
 לעיל ר"א ורבי שמואל בר נחמני במדרש פסוקא דוישכנה הפרות
 ופליגי כמי במדרש ויעמוד השמש. ודום שתק מלומר שירה
 שנכל עת לכתו אינו שתק ובעמידתו שתק ויהושע אומר שירה
 נשכילה דכתיב אז ידבר יהושע לה' ביום תת וגו': עד יקום גוי
 5*

דה
 קבצו
 יעור
 רב
 פרה
 בה
 פרות
 אמרו
 רב
 שירה
 *אז
 מרחם
 לקיש
 חדש
 אומר
 מאי
 כלקמת
 לרלון
 מעלמס
 די בה
 שכם
 עבודתן
 ובדגון

חלא היא כתוב' על ספר הישר מאי ספר הישר א"ר
חייא בר אבא א"ר יוחנן זה ספר אברהם יצחק
מדכ' כג ויעקב שנקראו ישרים שנ' *תמות נפשי מות ישרי'
דאשי' מחנוגו' והיכא רמיוזא *וורעו יהיה מלא הגוים אימתי
יהיה מלא גוים בשעה שעמדה לו חמה ליהושע.

והיא (ר') אלעזר אומר זה ספר משנה תורה ואמאי קרי
ליה ספר הישר דכתיב ביה *ועשית הטוב והישר
ובגמ' איכנ' בעיני ה' וגו' והיכא רמיוזא *בהם עמים ינגח יחדיו
דכרי' יב אפסי ארץ אימתי בהם עמים ינגח יחדיו אפסי
שס לג

ינקום ישראל מאויביו : הלא היא כתובה על ספר הישר
שעתיד ליעשות לי כס : ספר אברהם וכו' היינו ספר בראשית
שמעשה אבות כתובי' זו : מות ישרים בלעם מנקה על עלמו
שימות מיתה של גויעה כמותן : והיכא רמיוזא בבראשית שעתיד
יהושע [לנא] לכם זה יהושע משבט אפרים בא דכתיב למטה
אפרים הושע בן נון וכתב באפרים חרעו יהיה מלא הגוים כל
הגוים יתמלאו מיראת אימת זרעו של אפרים יהיה מלא הגוים
אם אדם כולק כאן במלקמה אין בני אספמיא יודעין בה אבל
בשעה שעמדה ליהושע השמש כראה לכל העולם וייראו מפכיו :

בדש"י (בהם עמים ינגח יחדיו אפסי ארץ כלומר תפול פקדו
בגמ' איכנ' ואימתו לאותם העומדים בקלה הארץ ותש כקס כדכתיב ולא
קס עוד רוק וגו') : ספר משנה תורה וספר שופטים ל"ג הכא
ואגב ריהטא דגרסי' לקמן נקבע הכא ושבתא היא דהא לא

אין מעמידין פרק שני עבודה זרה סו

ארץ בשעה שעמדה לו חמה ליהושע) *ויעמוד יחושע י
השמש בחצי השמים ולא אץ לבא כיום תמים
[וכמה] אריב"ל עשרים וד' שעי אול שית וקם
שית אול שית וקם שית כולה מלתא כיום תמים.
ר' אלעזר אומר ל"ו אול שית וקם תרי עשר אול
שית וקם י"ב (כדו) עמידתו כיום תמים ר' שמואל
בר נחמני אמר מ"ח אול שית וקם תרתי סרי
אול שית וקם עשרין וארבע שנא' ולא אץ לבא
כיום תמים מכלל דמעיקרא לאו כיום תמים הוה
א"ד בתוספות פליגי ר' יהושע בן לוי אמר כ"ד
אול שית וקם תריסר אול שית וקם תריסר (אול

רמיחא נהו : ויעמוד השמש יש במשמע שני עכבות אח' בקלי
השמי' דהיינו בקלי היום ואחת סמוך לשקיעת הקמה דכתיב
ולא אץ לבא אלא שהה כיום תמים והיינו כ"ד שעות דיום אינו
תמים וכשלא אלא עם לילו : כ"ד שעות היה אותו היום מעלות
השקר עד לאת הכוכבים ויום תמים אכולה מלתא קאי אהלוק
ואעמידה : אול שית עד קלי השמים : וקם שית דכתי' ויעמוד
השמש : ואול שית עד ערב : וקם שית דכתיב ולא אץ לבא :
כולה מלתא הלוכו ועמידתו כיום תמים כ"ד שעות של יום ושל
לילה דשאר ימים : שלשים ושש דיום תמים דקרא אעמידה
לקוד קאי : מ"ח כיום תמי' דקרא אשהיי' דשקיעה קאי וקמייתא
דלא כתיב נה כיום תמי' סתם עמידה י"ב שעות כעמיד' שדרכו
לעמוד לשתוק כלילה : איכא דאמרי הכך שיעורי דהכי רבנן
במספות שניתוסף על היום קאמרי להו : ריב"ל אמר כ"ד

שית וקם תרתי סרי) עמידתו כיום תמים ר' אלעזר
אומר ל"ו אזל שית וקם תרתי סרי אזל שית וקם
כ"ד ולא אץ לבא כיום תמים (מכלל דמעיקרא
לאו כיום תמים הוה) ר' שמואל בר נחמני אמר
מ"ח אזל שית וקם כ"ד אזל שית וקם כ"ד מקיש
עמידתו לביאתו מה ביאתו כיום תמים אף עמידתו
כיום תמים:

נג תנא כשם שעמדה לו חמה ליהושע כך עמדה
ס לו למשה ולנקדימון בן גוריון (בשלמא)
יהושע קרא. נקדימון בן גוריון גמרא. אלא משה
מנ"ל (א"ר אלעזר) אתיא אחל אחל כתיב הכא
דברים נ *אחל תת פחדך וכתיב ביהושע *אחל גדלך לעיני
יהושע נ העמים ר' יוחנן אמר אתיא תת תת כתיב הכא
ס י תת וכתיב התם *כיום תת ה' את האמורי לפני
בני ישראל ר"ש בר נחמני אמר (אימא) מגופיה
דברים נ דקרא [שמעת ליה] *אשר ישמעון שמעך ורגזו
וחלו מפניך אימתי ורגזו וחלו מפניך בשעה שעמדה

הואי התוספת ויום תמים דקרא אעמידה קאי: ור"א אמר
ל"ו הואי התוספות ויום תמים דקרא אעמידה דלא אץ לבא קאי
וקמייתי סתמא י"ב שעות כתורת הלילה: זר' שמואל בר
נחמני ס"ל דיום תמים דקרא אעמידה דלא אץ לבא קאי ומיהו
מקיש עמידתו דקלי השמים לביאתו דלא אץ לבא:
נקדימון בן גוריון גמרא שהליוהו הגמון (אחד) [שמים] עשר
מעכות מים נמס' תעניות נפ' סדר תענית האלו

דורות בני ישראל ללמדם מלחמה אי זו היא
 מלחמה שצריכה למוד הוי אומר זו קשת ומנ"ל
 ש"ט א דכיהודה כתיב דכתיב *מי יעל לנו בתחיל אל
 ש"ט ב הכנעני להלחם בו] ויאמר ה' יהודה יעלה *וירם
 הטבח את השוק והעליה וישם לפני שאול מאי
 והעליה ר' יוחנן אמר השוק והאליה ואמאי קרי
 ליה והעליה משום דמסמכה שוק לאליה ר' אלעזר
 אמר חזה ושוק ומאי והעליה דמחית ליה לחזה
 עילוי שוק [כי בעי אנופי] ומנפי לה ר"ש בר נחמני
 אמר שוק ושופיה ומאי והעליה משום דשופי עלוי
 שוק קאי:

ועשית הישר והטוב: אי זו היא מלחמה שצריכה למוד כו':
 מנא לן דקרא ביהודה כתיב: דכתיב בראש דספרא מי יעלה
 לנו אל הכנעני בתקלה להלקם בו ויאמר ה' יהודה יעלה אלמא
 סתם מלקמות דספרא איהודה קאי: וירם הטבח את השוק
 והעליה משום פלוגתא דהכי אמוראי גופייהו נקט לה: העליה
 מה שעליה: דמסמכה שוק לאליה השוק סמוך לאליה שהאלי'
 מלמעלה (וכשענת) [וכסמכה] על השוק ושוק הוא עלם של
 לומת הגידין הממולע בין קולית לחרכובה ואברים התקתוכים
 סומכין את העליונים: דמחית מניח קזה על השוק גבי קזה
 ושוק של שלמים בשעת תנופה. וההיא סעודתא אע"ג דזבן
 היה דכתיב כי הוא יצרך את הזבן לא הוה קזה ושוק דידהו
 לכהן דבמה קטנה הוה וקי"ל בס' בתרא דזבנים קזה ושוק דבמה
 גדולה ואין קזה ושוק דבמה קטנה: שופי כף הירך הסוגג עלם
 הקולית וקורין אותן פולש"א:

אין מעמידין פירק שני עבודה זרה סט

ת"ר ישראל (שנטפל) [שנודמן] לונכרי בדרך טופלו נר
לימינו ר' ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקא שס ע"ב
אומר בסוף טופלו לימינו במקל טופלו לשמאלו
היו עולים במעלה או יורדים בירידה לא יהא
ישראל למטה ונכרי למעלה אלא ישראל למעלה
ונכרי למטה ואל ישוח לפניו שמא ירוץ את גלגלתו
שאלו לאן אתה הולך ירחיב לו את הדרך כדרך
שעש' יעקב אבינו לעשו הרשע דכתי' *עד אשר אבא
אל אדני שעירה וכתיב *ויעקב נסע סכותה ומעשה סס
טופלו לימינו מקברו לככרי לימינו של ישראל שס ירצה הנכרי
להורגו שלק ישראל יד ימינו ויאזו זו : בסוף דאס
היה הליסטים קגור סייף טופלו לימינו כדי שיהא יד שמאל של
הנכרי שהסייף קגור זו ללד ימינו של ישראל ומזומכת לימין
ישראל לאחזו זה : במקל אס ניד הנכרי מקל טופלו ישראל
לשמאלו שתהא יד ימין הנכרי שהמקל זה סמוכה לישראל ואס
יריס יד ימינו תאחזו שמאלו של ישראל במקל הסמוך לה דאי
טופלו לימינו יהא המקל רקוק מידו של ישראל : במעלה זהר
או בסלע : לא יהא ישראל למטה אלא למעלה בעלייה ילך
ישראל לפני הנכרי דהיינו למעלה אלא שטופלו לימינו דלא הו
אחריו ממש וביריד' יולך הנכרי לפניו : ואל ישוח לפניו אפי'
במישור אל יתה ישראל לפני הנכרי ליטול כלום : שמא ירוץ
ירוכץ : ירחיב לו את הדרך אס היה לריד לו לילך עד פרסה
יאמר שני פרסאות אכי רוצה לילך שמא ימתין הנכרי מלהכותו
עד פרסה שנייה וזה יפרוש ממנו קודם לכן : נסע סכותה ולא

ה
היא
מנ"ל
אל
ירם
מאי
קרי
לעור
חזה
חמני
עלוי
כו :
יעלה
אלמא
השוק
עליה
האלי'
ס של
חוכים
קזה
דזנק
דידהו
בגמה
עלס

אין מעמידין פרק שני עבודה זרה

בתלמידי ר' עקיבא שהיו הולכין לכזיב ופגעו בהן
לסטי' ואמרו להיכן אתם הולכין אמרו להם לעכו כיון
שהגיעו לכזיב פרשו אמרו להם תלמידי' של מי אתם
אמרו להם תלמידי' של ר' עקיב' אמרו [להן] אשרי
ר"ע ותלמידיו שלא פגע בהן אדם רע מעולם.
כו רב מנשי היה אויל *לבי תורתא פגעו בו גנבי
אמרו לו להיכן אתה הולך אמר להן (לסוריא)
[לפומבדיתא] כי מטא לבי תורתא פירש אמרי
ליה תלמידא דיהודה רמאה את אמר להן ידעיתו
ליה ליהוה הנך אינשי בשמתי (אויל) [אזלו] עבוד
גניבחה עשרין ותרתינן שנין ולא אצלחו כיון דחוו אתו
כלהו (ושרו) [חבעו] שמתייהוהוהבהו חד גרדנא לא
אתא (למשרא) [לשרויה] שמתייהאכליה אריהוהיינו
דאמרי אינשי גרדנא דלא טיזא שתא בצרה משניה.
תא חוי מה בין גנבי דבבל ללסטי' דארץ ישראל:
הלך עד שעיר: [ליסטין ישראל היו]: לעכו רקוקה מכוזב:
לבי תורתא מקום: תלמידא דיהודה רמאה את תלמידו של
רב יהודה הו' וקרי ליה רמאי כלומר ממנו למדת לרמותינו:
ידעיתו ליה שהוא רמאי: בשמתייה לפי שאדם גדול (הוא) [היה]
וקיילא שמתייה לייטיכהו בשמתייה: גרדנא (גרדי) חוג:
דלא טיזא עכיו סתם גרדי אין לו נשת פנים: מן שניה
שמחך שהוא סרבן יד כל בו והורגין אותו: גנבי דבבל שפגעו
בו ברב מנשי כתפקרו לקרף אדם גדול ולסטים דא"י שפגעו
בתלמידי דר' עקיבא ספרו נשנקו ואע"פ שסתם לסטים פרולים
מנכזים להודיעך שנסה של ארץ ישראל:

אין מעמידין פרק שני עבודה זרה ע

[איתמר מנין למילה בנכרי שהיא פסולה דרו כז
בר פפא משמיה דרב אמר *ואתה את לאש"י י
בריתו תשמור ור' יוחנן המול ימול מאי בנייהו
וכו'] איכא בנייהו אשה למ"ד ואתה את בריתו
תשמור ליכא דאשה לאו בת מילה היא ולמ"ד
המול ימול איכא דאשה כמאן דמהילא דמיא ומי
איכא למ"ד אשה לא והכתיב *ותקח צפורה צור שוות ד
קרי ביה ותקח והכתיב ותכרות קרי ביה ותכרות
דאמרה לאינש אחרינא ועבד ואי בעית אימא אתאי
איהו ואתחלה ואתא משה ואגמרה:

כתיב *אם אמרנו נבא העיר והרעב בעיר ומחנו נה
שם וגו' והא איכא חיי שעה אלא לחיי שס"ב

שעה לא חיישינן מיתבי לא ישא ויתן אדם (את) ח"כ
[עם] המינין ואין מתרפאין מהן אפילו לחיי שעה
ומעשה כבן דמה בן אחותו של ר' ישמעאל שהכישו
נחש וכא יעקב איש כפר סכניא לרפאותו ולא
הניחו רבי ישמעאל אמר ישמעאל אחי הנח לי
ואתרפא ממנו ואני אביא לך מקרא מן התורה
[המול ימול וקרי ביה המל ימול מי שהוא מהול ימול אקריס]:

וחקק על ידי שליח : ותכרת אמרה לאקר וכרת :

אם אמרנו נבוא העיר והרעב בעיר ומתנו שס ואם ישכנו פה
אמרו [נבא העיר והרעב בעיר ומתנו שס ואם ישכנו פה
ומתנו ומעתה לכו ונפלה אל מקנה ארס אס יקיכו וכקיה אס
ימיתכו ומתכו] : והא איכא חיי שעה שמיא ימיתוס מיד : לא
חיישינן הואיל וסופו למות כאן : מקרא מן התורה לקמן

זרה

עו כהן
כו כיון
אתם
אשרי
ועולם
גנבי
סוריא)
אמרי
דעיתו
עבוד
זו אתו
נאלא
והיינו
שניה
ראל:
מכזיב:
ידו של
ותיכו:
[היה]
אויג:
שניה
ספגעו
ספגעו
רולים

שהוא מותר ולא הספיק לגמור הדבר עד שיצאת
 נשמתו ומת קרי עליה רבי ישמעאל אשריך בן
 דמה שגופך טהור ונשמתך יצא בטהרה ולא עברת
 על דברי חבריך שהיו אומרי *ופורץ גדר ישכנו
 קהלת י נחש שאני מינורח [דמשכנתא] דאתי (למיסרך)
 [למימשך] בתרייהו. אמר מר ולא עברת על דברי
 חבריך שהיו אומרים ופורץ גדר ישכנו נחש איהו
 נמי חויא טרקוי חויא דרבנן קאמר ליה דלית ליה
 אסותא מאי הוה ליה למימ' ליה כדאמ' רב נחמן בר
 ויקרא יח יצחק *וחי בהם ולא שימות בהם ור' ישמעאל ה"מ
 בצנעא אבל בפרהסיא לא דתניא היה ר' ישמעאל
 אומר מנין שאם (אומר) [אומרים לו] לאדם עבוד

מפרש ליה : עד שיצאתה נשמתו נמותר : ויצאת נשמתך
 בטהרה (נהיתר) [נמותר] : ופורץ גדר ישכנו נחש עובר
 על דברי חכמים ישכנו נחש ולקמן פריך הא איהו קויא טרקיה
 והיה יכול להתרפאות להנצל ולהקיות על ידי זה ולקויא דרבנן
 נמי לא ניקוש שאלו נשכו היה יכול להתרפאות ומשני קויא דרבנן
 לית ליה אסותא שעקילתן עקילת עקרב ולקישתן לקישת שרף
 ולית ליה אסותא כלל שאם נשכו נחש נשכיל שעבר על דברי
 חכמים לא תעלה לו רפואה ויקות ואם היה מתרפא מכשיכה זו
 סופו למות ע"י נשיכת קנריו שהעובר על דברי חכמים קייב
 מיתה : מאי הוה ליה לבן דמה למיטר איזה מקרא היה רוכה
 להניח : בפרהסיא יש קילול השם שיוצא לקוץ ולמדין הימנו
 לקלל בקדושת השם :

אין מעמידין פרק שני עבודה זרה עא

ע"ז ואל תהרג שיעבוד ואל יהרג שני' וחי בהם
ולא שימות בהם יכול אפי' בפרהסיא ת"ל *ולא ויקרא כב
תחללו את שם קדשי וגו':

(פה האריכו נגזר על הושעה בענין רפואות נוואמדיס דניס ולא
ראיתי להעתיקס יעויינו סס):

אריב"ל מעלין אונקלי בשבת מאי אונקלי א"ר כט
אבא איסטומכא דליבא מאי אסותא

מייחי כמונא כרוייא ונינא ואגדנא וציתרי ואבדתא .
לליבא בחמרא וסימניך *ויין ישמח לבב אנוש .
לרוחא במיא וסימניך *ורוח אלהים מרחפת על
פני המים . לכודא בשיכרא וסימניך *זכרה על
שכמה רב אחא בריה דרבא שחיק להו לכולהו
בהדי הדדי ושקיל ליה מלא ה' אצבעותיה ושתי
ליה רב אשי שחיק כל חר וחר לחודיה ושקיל
מלא אצבעותיה רבתי ומלא אצבעותיה זוטרתי

איסטומכא דליבא דופני צער שתת הלז והוא טרפשא ל"א
תוך שכנגד הלז שקורין כיבל"א ופעמים שככפף
ללד פנים ומעכב הנשימה וזה עיקר : כמונא כרוייא כמין כף
אגרוף : צנינא סיכט"א : אגדנא עשב מר והוא מרובי"א :
ציתרי מדריא"ה : אבדתא אזוב : לליבא בחמרא לאיסטומכא
דליבא ישתה אלו ציין : לרוחא לשפת שמקמת רוק ישתה אלו
צמים : לכודא קולי אשה יולדת ומלטנכת על המשבר : שכמה
דומה תיבה זו לשכרא צנ' אותיות : מלא ה' אצבעותיה מלא
ידו : מלא אצבע רבא ומלא אצבע זוטרא שיכול לאחז בזרת

אמר רב פפא אנא עבדי לכל הני ולא איתסאי
 עד דא"ל ההוא טייעא אייתי כוזא חדתא ומליא
 מיא ורמי ביה תרוודא דרובשא ותלי לה בי כוכבי
 למחר אישתי עבדי הכי ואיתסאי:

נו משנה שאל ר' ישמעאל את ר' (עקיבא) [יהושע]
 כשהיו מהלכין בדרך מפני מה אסרו

גבינת נכרים א"ל מפני שמעמידין אותו בקיבת
 עגלים של נכרי א"ל א"כ מפני מה לא אסרו בהנאה
 השואו לדבר אחר א"ל ישמעאל (אחי) היאך אתה
 קורא * כי טובים דודיק מוין או כי טובים דודיך
 א"ל כי טובים דודיך מוין א"ל אין הדבר כן שהרי
 חברו מוכיח עליו לריח שמניך טובים וגו':

לב וחרם הדריאני מאי הדריאני אמר רב יהודה אמר
 שמואל חרם של הדריאנום קיסר כי אתא רב
 דימי אמר קרקע בתול' היתה שלא עבד' אדם מעול'
 והגודל יקד : כוזא כלי קטן : תרוודא מלא כף : בי כוכבי
 תחת הכוכבים נקלר :

כי טובים דודיך מוין לשון זכר או כי טובים דודיך מוין לשון
 נקבה והכי קאמרה כנסת ישראל ישקני הלור מנשיקות
 סיהו כי כך אמר לי כי טובים דודיך מוין : חברו מוכיח עליו
 שהוא לשון זכר וכנסת ישראל היא שאמרה כך לפני שכינה לריח
 שמניך וגו' עלמות אהנוך לא שיך למימר לנקבה :

של אדריינום קיסר כשולא נגייסות מוליכן עמו : בתולה
 שלא נעבדה והיה כל כחה קיים והוליאמו ציין זה וכעשה

אין מעמידין פרק שני עבודה זרה עב

עבדה ונטעה ורמא ליה לחמרא בגולפי חיורי ומייצי להו לחמרייהו (ומחברי) [ומתברין] להו בחספיודרו בהדייהו וכל היכא דמטו תרו להו ושחו: פיסקא השיאו לדבר אחר. מאי כי טובים דודיק נו מין כי אתא רב דימי אמר אמרה כנסת לה ישראל לפני הקב"ה רבש"ע ערכים עלי דברי (דודים) [דודיק] יותר מיינה של תורה מאי שנא האי קרא דשייליה א"ר שמעון בן פזי [ואיתימא ר"ש בר אמי] מרישיה דקרא קאמר ליה ישקני מנשיקות פיהו א"ל ישמעאל אחי חשוק שפתיד זו בזו ואל תבהל להשיב מ"ט אמר עולא [ואיתימא רב שמואל בר אבא] גזרה חדשה היא ואין מפקפקין בה אמאי לא אמרה ליה משום דעולא דאמר עולא כי גזרו גזירה במערבא לא מיגלו טעמא עד תריסר ירחי שתא דלמא איכא איניש דלא סבירא לי' ואתי לולולי בה:

קזק : גולפי כלי קרס : חיורי קדשים דמיילי : ודרו בהדייהו כושאין עמהם : תרו להו שורין אותם נמים : דברי (דודים) [דודיק] דברי סופרים : מיינה עיקר תורה שכתב : חשוק שפתוחיד כדמתרגמינן ושוקיהם וכינוסיהון : ואל תבהל להשיב אל מדקדק להקשות לו : גזרה חדשה מקרוג גזרו על הגבינה : ואין מפקפקין בה ואין מפרשין טעמא כדמפרש ואזיל מפקפקין לשון קטיטה דדבר סתום לפשטו נלע"ז שורי"ר כמו מפקפק וכוטל אמת מנכמים : לא מגלו טעמא למה גזרו עליו : דילמא איכא דלא סבירא לי'

נח דרש רב נחמן בר רב חסדא מ"ד *לריח שמניך
טובים למה ת"ח דומה לצלוחי של פלויטין
ש"ס ע"ג
מגולה ריחה נודף מכוסה אין ריחה נודף ולא
עוד אלא דברים שמכוסין ממנו מחגלין לו שנ'
ע"ס *על כן עלמות אהבוך קרי ב' עלומות אהבוך
ולא עוד אלא שמלאך המות אוהבו שנאמ' עלמות
קרי ביה על מות אהבוך ולא עוד אלא שנוחל
שני עולמים עולם הזה ועה"ב שנאמר עלמות
קרי ביה עלמות:

נט אמר רב תרי מיני שתיחא' שדר ליה ברזילי
רח הגלעדי לדוד שנא' *משכב וספות וכלי יוצר
ע"ג וחטים ושעורים וקמח וקלי ופולין ועדשים וקלי:
ש"כ"

ההוא טעמא ולא בדיל מיכיה ומזלל בה אצל השתא דלא
סגלו טעמא דמלתא בדילי מיכיה כולי עלמא דסברי קמו רבנן
במלתא דאמי מיכיה קורבא ואכן הוא דלא נקיאין בטעמא:
מגולה ריחה נודף והיינו דכתיב שמן תורק שמך כשמגלין אותה
ומריקין שמנה כלי' כשאתה מלמד תורה לתלמידים אז
יבא לך שם: מחגלין לו מעלמן בלא תורק כשהוא מלמדה:
(על מות הממוכה על מות):

שתיחא' תבשיל העשוי מקמח של קליות שיבשו בתור ויש
שעושין אותו מקמח עדשים ולפי שהם מחוקים יותר
מדאי כותן שם חומץ: (תרי מיני שתיחא' דתרי זימני [כתיב]
קלי בקרא [והיינו תרי מיני שתיחא]: וספות כלים להשתמש
כמו שומרי הסף):

אין מעמידין פרק שני עבודה זרה עג

ת"ר אשת חבר הרי היא כחבר עברו של חבר לט
הרי הוא כחבר חבר שמת אשתו ובניו ובני
ביתו הרי הן בחוקתן עד שיחשדו:

ת"ר פעם אחת חש רבי במעיו אמר כלום יש מ
אדם שיודע יין תפוחים של נכרים אסור ע"ג
או מותר אמר לפניו ר' ישמעאל בר' יוסי פעם
אחת חש אבא במעיו והכיאו לו יין תפוחים
של נכרים של ע' שנה ושחה ונתרפא א"ל כל כך
היה בידך ואחה מצעריני בדקו ומצאו נכרי א'
שהיה לו ש' גרבי יין תפוחים של ע' שנה ושחה
ונתרפא אמר ברוך המקום שמסר עולמו לשומרי':

כל הצלמים

פרק שלישי

*וגם את מעכה אמו (הסירה) [ויסירה] מגבירה ס
אשר עשתה מפלצת לאשרה ויכרות אסא את מד
מפלצתה מאי מפלצתה אמר רב יהודה דהות מ"א ס'
מפליא ליצנות' תני רב יוסף כמין זכרות עשתה
לה והית' נבעלת לו בכל יום. רב הונא רמי כתיב
*ויעזבו [שם] את אלהיהם ויאמר דוד וישרפו ר"ס א יד
באש וכתיב *וישאם דוד ואנשיו לא קשיא כאן ס"ב
קודם שבא אתי הגתי כאן לאחר שבא אתי הגתי
קודם שבא אתי הגתי ונטלס אמר דוד לשורפה נא אתי

ט"ז כי דכתיב *ויקח את עטרת מלכם מעל ראשו ומשקלה ככר זהב ואבן יקרה ותהי על ראש דוד. ומי שרי איסורי הנאה נינהו אמר רב נחמן אתי הגתוי בא ובטלה ומשקלה ככר זהב היכי מצי מנח לה אמר רב יהודה אמר רב ראויה (היתה) לנוח בראש דוד ר' יוסי בר חנינא אמר אבן שואבת היתה לה דהוה דארי לה ר' אליעזר אמר

תלי קייט

אבן יקרה היתה בה ששורה ככר זהב. *זאת היתה לי כי פקודיך נצרתיו מאי קאמר ה"ק בשכר שפקודיך נצרתיו זאת היתה לי לעדות מאי עדותו אמר ריב"ל שהיה מניחה במקום תפילין והלמתו הגתוי ונטלס והדר וישאס. אתי הגתוי ככרי היה: עטרת מלכם בנכי עמון קאי ועבודה זרה שלהם מלכס שמה על שם מלוכה כדכתיב ולמלכס שקוץ בני עמון והאי עטרת מלכס בע"ז קאמר: היכי מצי מנח ליה והלא [כנד] שזיס מכה היא ומאל היא כנדה וקרא כתיב ותהי על ראש דוד: אמר רב יהודה האי ותהי על ראש דוד לאו למכח לה אלא ה"ק קטובה (היתה) וראויה לדוד שעשו' למדת ראשו והולמתו כדלקמן: אבן שואבת דרך [אותה] האבן להגביה [המתכת] ולתלותה באויר: דהוה דארי לה שהיתה כושא לעטרה ומגביהתה: ששורה ככר זהב והיינו ומשקלה ככר זהב שקולה היא ככר זהב: זאת היתה לי עדות עטרה זו מעידה עלי שאכי הגון למלכות: הולמתו יושבת בראשו יפה ומכוונת למדת ראשו: מקום תפילין קריץ שנראשו למעלה מן הפדקת מקום שמוקו

בל
והא
יצח
תפוי
את
יהו
למ
*ואו
רב
ולא
רצו
תני
של
כי
קטנ
אותו
הוסי
יחוד
היתה
ליה
ועש
וחקו

בל הצלמים פרק שלישי עבודה זרה עד

והא קא בעי אנוחי תפולין א"ר שמואל בר רב
יצחק מקום יש בראש שראוי להניח בו שתי
תפולין (*ויוציאו) [ויוצא] את בן המלך ויתן עליו מ"ב י"א
את הנזר ואת העדות נזר זו כלילא . עדות א"ר
יהודה אמר רב עדות היא לבית דוד שכל הראוי
למלכות הולמתו שאין ראוי למלכות אין הולמתו.
*ואדניה בן חגית מתנשא לאמר אני אמלוך אמר מ"א י"א
רב יהודה אמר רב (שבקש) [שמתנשא] להולמו
ולא הולמתו *ויעש לו רכב ופרשים וחמשים איש ס"ס
רצים לפניו מאי רבותא תנא כלם נטולי טחור
וחקוקי כפות הרגלים :

תניא ר' אליעזר אומר מנין לעוקר ע"ז שצריך לשרשם
אחריה ת"ל *ואברתם את שמם *א"ל ר' ס"ס

של תכוק רופס : מקום יש בראש שראוי להניח בו ב' תפולין דברי יב
כי רצב הקריץ מקום כך ב' רצועות והיא היתה כקה בקלי
מזו : ויוציא את בן המלך ביוש כתיב בן אמליה כשהקציאה
אותו אקותו כשהרגה עתליה את כל זרע המלוכה וכשגדל
הוליאוהו וכתבו עליו הכזר לעדות שהוא מזרע המלוכה : א"ר
יהודה שבקש להולמו ואע"ג דאמר רב יהודה לעיל ראוייה
היתה לכוס אבל אכופי לא מכא להו מיהו קדא שעתא בדקינן
ליה בגוה אס הגון הוא למלכות : רבוחא דהכך כ' איש דכתיב
ויעש לו דמאמע שהיו משוכים : נטולי הטחול הטקול מכניד :
וחקוקי כפות הרגלים וכוטל הנזר ען העלם ולא היו מרגישים
בקולים ונברקנים :

דברי יב עקיבא והלא כבר נאמר יאבד תאבדון א"כ מה
ת"ל ואבדתם את שמם לכנות לה שם יכול לשבח
לשבח ס"ד אלא יכול לא לשבח ולא לגנאי ת"ל
ס"ו *שקץ תשקצנו הא כיצד היו קורין אותה בית
גליא קורין אותה בית כריא פני מלך פני כלב עין
כל עין קיץ:

רבי ישמעאל

פרק רביעי

סב ת"ר שאלו פילוסופין את הזקנים ברומי אם
נד אלהיכם אין רצונו בע"ז מפני מה אין מבטלה
ע"ז אמרו להם אלו לדבר שאין העולם צריך לו היו
עובדין היה מבטלו הרי הן עובדים לחמה וללבנה
לכוכבים ולמזלות יאבד עולמו מפני השוטים אלא
עולם כמנהגו נוהג ושוטים שקלקלו עתידין ליתן
את הדין ד"א הרי שגול סאה של חיטין והלך
זורעה בקרקע דין הוא שלא תצמח אלא עולם
כמנהגו נוהג ושוטים שקלקלו עתידין ליתן את
הדין ד"א הרי שבא על אשת חברו דין הוא
שלא תתעבר אלא עולם כמנהגו נוהג ושוטים
בית גליא לשון גונה [גלא]: בית כריא לשון קסירה ושפלות
(ל"א כריא בית הכסא):
פילוסופין חכמי האומות:

רבי ישמעאל פרק רביעי עבודה זרה עה

שקלקלו עתידין ליתן את הדין והיינו דא"ר שמעון
בן לקיש אמר הקב"ה לא דיין לרשעים שעושים
סלע שלי פומבי אלא שמטריחין אותי ומחתימין
אותי בעל כרחי:

שאל פילוסוף אחד את רבן גמליאל כתוב סג
בתורתכם *כי ה' אלהיך אש אוכלה הוא ^{אס}

אל קנא מפני מה מתקנא בעובדיה ואין מתקנא ^{דנשים ד}
בע"ז א"ל אמשול לך משל למה"ד למלך ב"ו
שהיה לו בן ואותו בן היה מגדל לו את הכלב
והעלה לו שם על שם אביו כשהוא נשבע אמר
חיי כלב אביו כששמע המלך על מי כועס על
הבן או על הכלב הוי אומר על הבן א"ל כלב
אתה קורא אותה והלא יש בה ממש א"ל מה
ראית א"ל פעם אחת נפלה דליקה בעירנו ונשרפה
כל העיר והבית שהיה שם הע"ז לא נשרפה א"ל
אמשול לך משל למה"ד למלך ב"ו שסרחה

שעושיין סלע שלי פומבי רושם שלי שאני רושם בו ובלע"ז קוי"ן
עושים הפקירא לכל שכל הרובה לקתום בו קותם כלו' שנאים
על הערוה על כרקי (ומולידות) [ומולידין]: אלא שמטריחין
אותי שאני יוכר הוולד על כרקי שהרי גזרה היא מלפני שיכהוג
העולם כמכהגו ומנעיא לי היכא אתמר דריש לקיש ומאיזה
פקרא הוא מולא קבלה זו שהקב"ה קובל על כך ונתקומא
דריש מאותו פסוק לור ילדך תשי וגו':

אל קנא מתקנא לכקום אס תענדס:

עליו מדינה כשהוא עושה מלחמה עם החיים הוא
 עושה או עם המתים הוי אומר עם החיים א"ל כלב
 אתה קורא אותה מת אתה קורא אותה אסכן יאכדנה
 מן העולם א"ל אלו לדבר שאין העולם צורך בו עובדין
 היה מבטלה הרי הם עובדים לחמה וללכנה לכוכבים
 ולמזלות לאפיקים ולגאיות יאבר עולמו מפני השוטים
 (אלא עולם כמנהגו נוהג ושוטים שקלקלו עתידין
 נה ליהן את הריון) וכן הוא אומר *אסף אסף כל
 מעל פני האדמה נאם ה' וכתוב *אסף אדם
 ובהמה אסף עוף השמים ודגי הים והמכשלות
 את הרשעים וכי מפני שהרשעים נכשלים בהם
 יאכדם מן העולם והלא לאדם הם עובדים
 *והכרתי את האדם וגו':

כפניה א
 סע
 סע
 סע

סד שאל אנריפם שר צבא את רבן גמליאל כתוב
 בתורתכם *כי ה' אלהיך אש אוכלה הוא
 אל קנא כלום מתקנא אלא חכם בחכם גבור
 בגבור עשיר בעשיר א"ל אמשול לך משל למה"ד
 לאדם שנשא אשה על אשתו חשוכה ממנה אין
 עם החיים הוא עושה מלחמה ומכלה את ממוכס: לאפיקים
 אפיקים מולא טיס: אסף אסף כל כלו' האכלה את הכל
 נתמיה: אסף אדם ובהמה והמכשלות את הרשעים כל
 דברים שרשעי' נכשלים בהם: והכרתי את האדם נתמיה שהרי
 אף לאדם הם עונדים:

סד
 סע
 דברים ד
 סע

אנריפם שר צבא נכרי היה מקונה על ראשי הגייסות ונימי

רבי ישמעאל פרק רביעי עבודה זרה עו

מתקנא' בה פחותה ממנה מתקנא' בה. א"ל זונין
לר' עקיבא לבי ולבך ידעין דע"ז לית בה מששא
והא קא חזינן [גברי] דאזלי כי מתברי ואתו
כי מצמדי מ"ט א"ל אמשול לך משל למה"ד
לאדם נאמן שהיה בעיר וכל בני עירו היו
מפקידין אצלו שלא בעדים בא אדם אחד הפקיד
אצלו בעדים פעם אחת שכח והפקיד אצלו בלא
עדים אמרה לו אשתי בא ונכפרנו אמר לה וכי
מפני ששוטה זה עשה שלא כהוגן אנו נאכר
את אמונתינו אף יסורין בשעה שמשגרין אותן
על האדם משביעין עליהם שלא תלכו אלא ביום
פלוגי ולא תצאו אלא ביום פלוגי וכשעה פלוגית
ע"י פלוגי וע"י סם פלוגי כיון שהגיע זמנו לצאת
הלך זה לבית ע"ז (שלא) אמרו יסורין דין הוא
שלא נצא וחוזרים ואומרים וכי מפני ששוטה זה
עשה שלא כהוגן אנו נמיר שבועתינו והיינו דא"ר
יוחנן מ"ד *וחלאים רעים ונאמנים רעים בשליחותן ^{דכרי' כח}
ונאמנים בשבועתן א"ל (רבה) [רבא] בר רב
יצחק לרב יהודה איכא ע"ז באחריה דכי מנגיב
אנריפס המלך היה: אין מתקנא' בה אשתו ראשונה אינה
מקפדת כל כך לשנוא את בעלה אבל אם פזתה ממנה
מתקנאת ומקפדת עליו לשנאותו: זונין ישראל הוה: דאזלי כי
מתברי ססיס הולכים לע"ז שנתפרקו אנריהם מקמת הקולי
וקורין באנריהם מלומדין: רעים בשליחותם (שמקסרין)

עלמא ולא אתי מטרא מתחזי להו בחלמא ואמר
 להו שחטו לי גברא ואתי מטרא שחטו לה גברא
 ואתא מטרא א"ל השחא איכו שכיבי לא אמרי
 דנריס ד לכו הא מלתא הכי אמר רב מ"ד *אשר חלק
 ה' אלהיך אותם לכל העמים מלמד שהחליקן
 בדברים כדי לטרדן מן העולם והיינו דא"ר
 חשלי ג שמעון בן לקיש מ"ד *אם ללצים הוא יריץ ולענווי יתן
 חן בא לטמא פיתחין לו בא לטהר מסייעין אותו:
נח בעא מיניה רב אסי מר' יוחנן יין שמסכו נכרי
 מהו א"ל ואימא מזוג. א"ל אנא כדכתיב
 חשלי ט קאמינא *טבחה טבחה מסכה יינה. א"ל לשון
 תורה לעצמה ולשון חכמים לעצמו [מהו א"ל אסור
 משום לך לך אמרינן לנזירא סחור סחור לכרמא
 לא תקרב]:

השובר את הפועל

פרק חמישי

סה רבא אמטי ליה קורבנא לבר ששך ביום אידו
סה [שמייסרין] את הגוף: שהחליקן בדברים מכיין לטעות:
 שמסכו שמזוג כחן זו עיס לתקנו לשתייה שכן דרך ייכס קזק
 כשהיו כותכין אותו בכוס כותכין זו עיס לפי שהוא קזק.
 יין של ישראל שמסכו ככרי מהו: אסור אע"ג דלא כנע גזרו רבנן
 בכוקו לאסרו בשתייה משום הרקת עבירה וכו':
 קורבנא תזורה:

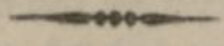

השוכר את הפועל פרק חמישי עבודה זרה עז

אמר ידענא ביה דלא פלח לע"ז אול אשכחיה
דיתוב עד צואריה בורדי וקיימין זונות ערומות
קמיה א"ל אית לכו כי האי גזונא לעלמא דאתי
א"ל דידן עדיפא טפי מהאי (ומאי טפי מהאי)
[א"ל טפי מהאי מי הוה] א"ל אחון אית עלייכו
אימתא דמלכות' אגן לא תהוי עלן אימתא דמלכות'
א"ל אנא מיהא מאי אימתא דמלכות' איכא עלי
אדקאי אתא פריסתקא דמלכא א"ל קום דקא
בעי לך מלכא כי נפיק ואזיל א"ל עינא דחזיא
לכו בכישותא תפקע א"ל רבא אמן פקעי עיניה
דבר יששך אמר רב פפי איבעי ליה למימר לוי

מהכ' *בנות מלכו' ביקרותיך נצבה שגל לימינך ^{תלי' ווס}
בכתם אופיר אמר רב נחמן בר יצחק (איבעי לוי' אינו כגון'
למימר מהכא *ולאם מלאם יאמץ. א"ר פפא) ^{ראשי' כה}
איבעי ליה למימר מהכא *עין לא ראתה אלהים ^{ישעי' 87}
וולתך יעשה למחכה לו:

בורדי נמרקן של ורדין: עינא דחוי לכו בכישותא עין
הסתאזה לראות ברעתכס תנקר שהרי הקב"ה ממלא כל
תאותכס שאף שיתם מתנרת: ביקרותיך לכבוד לך ולישראל
קא מכשר כניא: עין לא ראתה [זולתי] עיני של הקב"ה
[את] אשר יעשה למסכה לו לא ככאה כבוד וגדולה דוגסתה:

זרה
אמר
נכרא
אמרי
חלק
חליקן
דא"ר
י' יתן
אותו:
נכרי
כתוב
לשון
אסור
רמא

אידו
ית:
ס זוק
זוק.
ז רבנן